

Fastlegers inntekter og kostnader

Om etablering av et datamateriale

TALL

SOM FORTELLER

NOTATER / DOCUMENTS

2019 / 18

Gunnar Claus og Ingrid Hatlebakk Hove

I serien Notater publiseres dokumentasjon, metodebeskrivelser, modellbeskrivelser og standarder.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen
skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 2. april 2019

ISBN 978-82-537-9911-7 (elektronisk)

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Desimaltegn	,

Forord

I dette notatet presenteres fastlegers inntekts- og kostnadsforhold for årene 2014-2017. Arbeidet er gjennomført på oppdrag for Helse- og omsorgsdepartementet (HOD).

Statistisk sentralbyrå (SSB) har flere ganger tidligere gjennomført kostnads- og inntektsundersøkelser for privatpraktiserende leger for HOD. Arbeidet som presenteres i dette notatet er en videreutvikling av undersøkelsene som SSB har gjennomført tidligere. Notatet inneholder tabeller som har blitt publisert tidligere, oppdatert med nye årganger. I tillegg presenteres nye tabeller for 2017 som viser hvordan legenes økonomiske betingelser påvirkes av ulike variabler som listelengde, alder, kjønn og kommunens størrelse. I notatet presenteres også en ny tabell som viser spredningen i fastlegenes inntekter og kostnader.

Som en del av prosjektet har SSB også vurdert om nye datakilder kan brukes som supplement til SSB-data. Notatet oppsummerer også dette arbeidet.

HOD gjennomfører hvert år inntektsforhandlinger med privatpraktiserende behandlere som har inngått avtale med kommuner og regionale helseforetak. Formålet med dette notatet er å fremskaffe et grunnlagsmateriale som kan være til hjelp i forhandlingene om fastlegenes økonomiske vilkår våren 2019. Partene i forhandlingene er HOD, KS og Legeforeningen.

I prosjektet har representanter fra HOD, Legeforeningen, KS og Helse Sør-Øst RHF fungert som referansegruppe. Referansegruppen har blant annet foreslått hvilke kriterier som skal legges til grunn for å definere hva som er en representativ fastlege.

Arbeidet er i sin helhet finansiert av Helse- og omsorgsdepartementet.

Statistisk sentralbyrå, 27.mars 2019

Torstein Bye

Sammendrag

Dette notatet gir en oversikt over fastlegers inntekter og utgifter. Hovedformålet er å gi et tallgrunnlag som kan være til hjelp i forhandlingene om fastlegers økonomiske vilkår mellom Helse- og omsorgsdepartementet, KS og Legeforeningen.

Det var 4 741 fastleger per 31. desember 2017. De hadde en gjennomsnittlig bruttoinntekt på nesten 1,5 millioner kroner dette året.

I notatet presenteres ulike tilnærminger for å gi en oversikt over fastlegers inntekter og kostnader. I kapittel 3 viser vi inntekter og kostnader fra næringsoppgaven til fastleger som er organisert som enkeltpersonforetak eller som heleide aksjeselskap. Tanken med å gruppere fastleger slik, er at fastleger med samme organisasjonsform trolig har likere kostnadsstruktur. Driftsresultatet i enkeltpersonforetakene er i gjennomsnitt 1,2 millioner kroner. Driftsresultatet i aksjeselskapene er omtrent halvparten av dette. Det kan skyldes at lønn til fastlegen føres som «lønnskostnader» i aksjeselskapene.

I kapittel 4 viser vi hvordan fastlegers inntekter og kostnader varierer etter ulike forhold. Ikke uventet øker fastlegenes bruttoinntekt med listelengden. Bruttoinntekten ser også ut til å øke med alder. Kommunestørrelse ser derimot ikke ut til å ha vesentlig betydning for fastlegenes bruttoinntekter.

I kapittel 5 ser vi på spredningen i legenes inntekter og kostnader etter at vi har avgrenset populasjonen for å finne relevante fastleger med tanke på inntektsforhandlingene. 90 prosent av fastlegene har en bruttoinntekt mellom 800 000 kroner og 2,6 millioner kroner. Mens 5 prosent tjener mindre enn 800 000 kroner, og 5 prosent tjener mer enn 2,6 millioner kroner.

I siste del av notatet vurderer vi resultatene, og presenterer muligheter for videre analyser.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
1. Bakgrunn	6
1.1. Formål.....	6
1.2. Tidligere undersøkelser.....	6
1.3. Prosjektbeskrivelse.....	6
1.4. Deltakere i prosjektet.....	7
2. Datakilder	7
2.1. Fastlegerregisteret.....	7
2.2. KUHR.....	7
2.3. Virksomhets- og foretaksregisteret.....	8
2.4. Aksjonærregisteret.....	8
2.5. Skattemeldingen.....	8
2.6. Næringsoppgaven.....	8
3. Fastleger med enkeltpersonforetak eller heleid aksjeselskap	9
3.1. Fastleger organisert som enkeltpersonforetak.....	9
3.2. Fastleger med heleid aksjeselskap.....	10
3.3. Opplysninger fra skattemeldingen.....	12
4. Representativ fastlege	13
4.1. Alle fastleger.....	13
4.2. Mulige avgrensninger.....	13
4.3. Populasjon med utvalgte avgrensninger.....	15
4.4. Populasjon med ytterligere avgrensninger.....	19
5. Litt om spredning	20
6. Vurdering av resultatene	21
6.1. Inntekter og kostnader utenfor fastlegedriften.....	21
6.2. Ulik kostnadsstruktur.....	22
6.3. Skjevheter.....	22
7. Vurdering av alternative datakilder	23
7.1. Legeregnskap AS.....	23
8. Videre arbeid	25
Referanser	26
Vedlegg A: Bilag 1 og 2 fra «Avtale om inntekts- og kostnadsundersøkelse for fastleger», signert 12.12.2018	27
Vedlegg B: Tabeller	30

1. Bakgrunn

1.1. Formål

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) gjennomfører hvert år inntektsforhandlinger med privatpraktiserende behandlere som har inngått avtale med kommuner og regionale helseforetak. Partene i forhandlingene har jevnlig fått utført inntekts- og kostnadsundersøkelser til bruk i forhandlingene.

Formålet med undersøkelsen er å lage et grunnlagsmateriale som kan være til hjelp i forhandlingene for fastleger våren 2019. I dette notatet presenterer vi utviklingen i fastlegenes inntekter og kostnader fra 2014 til 2017.

1.2. Tidligere undersøkelser

Statistisk Sentralbyrå (SSB) har med jevne mellomrom opp gjennom årene gjennomført inntekts- og kostnadsundersøkelser for både fastleger og avtalespesialister på oppdrag for Helse- og omsorgsdepartementet til bruk i forhandlingene om økonomiske betingelser.

Forrige undersøkelse som SSB gjennomførte, brukte tall fra 2014. Dette var den første undersøkelsen der kun næringsoppgaven og ligningsdata ble brukt som kilde for legenes inntekter og kostnader (Hatlebakk, Melby, Smogeli og Vold, 2016). I denne undersøkelsen var populasjonen på 1 903 fastleger og 349 avtalespesialister.

Tidligere gjennomførte SSB undersøkelsene ved hjelp av spørreskjema som det var frivillig å svare på. Siste gang undersøkelsen ble gjennomført ved spørreskjema var for inntektsåret 2003. Da svarte kun 30 prosent av legene, og undersøkelsen ble ikke publisert. Den siste undersøkelsen med denne metoden som ble publisert, gjaldt inntektsåret 1998.

Andre aktører har også gjennomført lignende undersøkelser for HOD. I 2018 leverte Legeregnskap AS, i samarbeid med SSB, et tallmateriale som ble brukt som underlag i forhandlingene (Legeregnskap AS, 2018). Tallmaterialet viser inntekter og kostnader for driftsårene 2012 og 2016, og er basert på 532 fastleger som er klienter hos Legeregnskap AS. Deloitte gjennomførte også tilsvarende undersøkelse for HOD for driftsårene 2009 og 2012. Disse undersøkelsene var basert på spørreundersøkelser samt opplysninger fra næringsoppgaven. For driftsåret 2012 besto utvalget av 521 fastleger og 161 avtalespesialister, det vil si 13 prosent av alle fastleger og 20 prosent av alle avtalespesialister.

1.3. Prosjektbeskrivelse

Statistisk sentralbyrå har fått følgende oppdrag av Helse- og omsorgsdepartementet, jf. Vedlegg A:

- Ha en rådgivende rolle overfor Legeregnskap AS når de leverer tallmateriale til inntektsforhandlingene for fastleger våren 2018. På denne måten skal SSB tilegne seg ny kunnskap med tanke på å på sikt kunne etablere statistikk over fastlegenes inntekter og kostnader.
- Analysere tilgjengelige SSB-data, og vurdere om de kan si noe mer om fastlegenes inntekter og kostnader, enn resultatene fra SSB-notat 2016/34.
- Vurdere om resultatene fra Legeregnskap kan brukes i kombinasjon med tilgjengelige SSB-data for å estimere kostnads- og inntektsstørrelser som ikke kan hentes direkte fra SSB-data.
- Oppdatere sentrale tabeller for fastleger fra SSB-notat 2016/34 med årgangene 2015, 2016 og 2017.

Resultatene av arbeidet er dokumentert i dette notatet.

1.4. Deltakere i prosjektet

Fra Statistisk sentralbyrå har tre seksjoner vært involvert i prosjektet; seksjon for helse-, omsorg- og sosialstatistikk, seksjon for inntekt- og levekårsstatistikk og seksjon for regnskap og Virksomhets- og foretaksregisteret. Seksjon for helse-, omsorg- og sosialstatistikk har ledet prosjektet og forfattet dette notatet, mens de to øvrige seksjonene har tilrettelagt noen datasett. Følgende personer fra Statistisk sentralbyrå har deltatt i prosjektet:

Seksjon for helse-, omsorg- og sosialstatistikk: Ann-Kristin Brændvang, Borgny Vold, Gunnar Claus og Ingrid Hatlebakk Hove.

Seksjon for inntekt- og levekårsstatistikk: Christian Brovold

Seksjon for regnskap og Virksomhets- og foretaksregisteret: Hieu Minh Tran

Prosjektet har også hatt en referansegruppe bestående av partene som deltar i forhandlingene om legenes økonomiske villkår. Referansegruppen har bidratt med innspill, og har blant annet foreslått kriterier for å avgrense populasjonen av fastleger med tanke på å finne tallgrunnlag som er relevant å benytte i forhandlingene. Referansegruppen har bestått av følgende representanter:

Helse- og omsorgsdepartementet: Øystein Sand og Olav Gjestvang

KS: Anne Tøndevold og Rune Soleng

Legeforeningen: Pål Alm-Kruse og Hanne Riise-Hanssen

Helse Sør-Øst RHF: Marit Folkestad

2. Datakilder

2.1. Fastlegeregisteret

Fastlegeregisteret gir en oversikt over alle landets fastleger. Helsedirektoratets ytre etat, HELFO, administrerer deler av fastlegeordningen på vegne av kommunene, og er ansvarlig for å holde fastlegeregisteret oppdatert.

I denne undersøkelsen er fastlegeregisteret brukt til å danne populasjonen av fastleger. Opplysninger som er hentet fra registeret er varighet på fastlegeavtalene, antall leger ved hvert kontor, listelengde, antall dager fastlegen har hatt vikar, om fastlegene er fastlønnede, har deleliste eller har to lister.

2.2. KUHR

KUHR-registeret (Kontroll og utbetaling av helserefusjoner) er basert på refusjoner som har blitt utbetalt fra HELFO til behandlere. Behandlerne sender regning til HELFO når de har utført en behandling/konsultasjon som helt eller delvis skal dekkes av staten. KUHR-registeret eies av Helsedirektoratet.

Til denne undersøkelsen har SSB bestilt og mottatt følgende variabler fra KUHR-registeret:

- Helsepersonellregisternummer
- Antall regninger
- Antall pasienter på listen
- Sum utbetalte refusjoner (inkludert egenandelsrefusjoner)
- Sum egenandeler betalt av pasienter
- Sum egenandelsrefusjoner (Sum refusjoner utbetalt som følge av at pasienten har fri egenandel)

- Sum egenbetalinger (Pasienters egenbetaling som ikke teller med til opptjening av frikort, f.eks. betaling for materiell)
- Takst H1 – Utfylling av søknad om viktige legemidler (Antall regninger, antall pasienter, sum utbetalt refusjon)

I ulike tabeller brukes variabelen «Utbetalte refusjoner registrert i KUHR» som er «Sum utbetalte refusjoner» fra KUHR-registeret.

2.3. Virksomhets- og foretaksregisteret

Virksomhets- og foretaksregisteret (VoF) er SSBs speiling av Enhetsregisteret. Enhetsregisteret samordner grunndata om næringslivet og offentlige etater som brukes i ulike offentlige registre. Enhetsregisteret skal sørge for at offentlige etater kan hente informasjon om virksomheter og foretak fra ett register, istedenfor at hver etat skal sende hvert sitt skjema til hver av virksomhetene og foretakene.

Rollebasen er en del av VoF der vi finner hvem som har ulike roller i et foretak. Dette kan vi bruke for å finne link mellom personnummer og foretak. Rollebasen har ikke opplysninger om eierforhold i aksjeselskap.

Fra VoF har vi hentet opplysninger om organisasjonsform og hvilke foretak fastlegene har roller i.

2.4. Aksjonærregisteret

Det er Skatteetaten som drifter Aksjonærregisteret, mens SSB henter inn uttrekk fra registeret hvert år. Registeret inneholder informasjon om antall aksjer, aksjekapital, utdelt utbytte med mer for alle norske aksjeselskap. Registeret inneholder også informasjon om aksjonærene med aksjeposter og mottatt utbytte.

I dette prosjektet har vi benyttet aksjonærregisteret til å finne hvilke leger som eier aksjer og i hvilke selskap. Eierforhold knyttet til aksjer i børsnoterte selskaper er holdt utenfor.

2.5. Skattemeldingen

Skatteetaten samler årlig inn skattemelding fra alle personer som har skatteplikt til Norge. Skattemeldingen gir oversikt over personers inntekter, fradrag, formue og gjeld.

Fra skattemeldingen har vi hentet informasjon om fastlegenes inntekter.

2.6. Næringsoppgaven

Næringsoppgaven leveres av næringsdrivende og aksjeselskap som tillegg til skattemeldingen. I næringsoppgaven skal blant annet poster fra virksomhetens resultatregnskap og balanse rapporteres.

I dette notatet bruker vi opplysninger fra næringsoppgaven til å presentere inntekts- og kostnadsopplysninger for fastleger.

3. Fastleger med enkeltpersonforetak eller heleid aksjeselskap

I SSB-notat 2016/34¹ publiserte SSB inntekter og kostnader for fastleger organisert som enkeltpersonforetak eller med heleid aksjeselskap i 2014.

Fastleger kan organisere driften på mange ulike måter, noe som vil påvirke kostnadsstrukturen i virksomheten. Derfor valgte vi å presentere leger med samme organisasjonsform i notatet.

I dette kapittelet presenteres de samme tabellene som i notat 2016/34, oppdatert med årgangene 2015-2017.

3.1. Fastleger organisert som enkeltpersonforetak

Populasjon

For å komme frem til fastleger som organiserte driften på samme måte som i utvalget brukt i notat 2016/34, tok SSB utgangspunkt i fastleger som drev enkeltpersonforetak og som hadde drift hele året. Vi ekskluderte også fastleger med flere roller i Virksomhets- og foretaksregisteret, jf. Kapittel 2.3, eller som eide aksjer i aksjeselskap med flere eiere. I tillegg var det en forutsetning at fastleger hadde levert næringsoppgave ettersom vi henter inntekts- og kostnadsopplysningene derfra. Om lag en tredjedel av fastlegene oppfyller disse nevnte kriteriene. Dette gjelder 1 826 av de 4 741 legene med drift per 31.12.2017.

Resultater

Tabell 3.1 Resultat for fastleger som er personlig næringsdrivende hele året, har ett enkeltpersonforetak, ingen andre roller i VoF, ikke eier AS og har levert næringsoppgave elektronisk. Gjennomsnittsbetrag fra næringsoppgaven 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Driftsinntekter	1 830 000	1 859 000	1 861 000	1 883 000
Salgsinntekter	744 000	755 000	748 000	761 000
Leieinntekter	13 000	13 000	12 000	16 000
Offentlig tilskudd/refusjon	1 004 000	1 025 000	1 040 000	1 045 000
Andre inntekter	69 000	66 000	61 000	62 000
Driftskostnader	715 000	716 000	711 000	726 000
Varekostnader	29 000	25 000	25 000	25 000
Lønnskostnader	100 000	88 000	77 000	72 000
Kontorkostnader	341 000	357 000	373 000	388 000
Leie av maskiner, inventar og transportmidler	24 000	23 000	20 000	20 000
Bilkostnader	3 000	3 000	2 000	2 000
Reparasjon og vedlikehold	5 000	4 000	4 000	4 000
Av- og nedskrivninger	33 000	32 000	31 000	31 000
Andre kostnader	180 000	183 000	178 000	184 000
Driftsresultat	1 114 000	1 143 000	1 150 000	1 158 000
Utbetalte refusjoner registrert i KUHR	867 000	905 000	923 000	924 000
Antall enkeltpersonforetak	1 826¹	1 878	1 853	1 826

¹ I notat 2016/34, tabell 5.1 var populasjonen 1845 fastleger. Avviket skyldes mindre justeringer i uttrekk av utvalget, og har ikke vesentlig betydning for resultatene. Tilsvarende tabell 5.1 i notat 2016/34.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

¹ «Notat 2016/34, Om etablering av et datamateriale med inntekter og kostnader for privatpraktiserende leger med offentlig avtale»

Som vist i tabell 3.1 hadde fastlegene som drev enkeltpersonforetak inntekter på i gjennomsnitt nesten 1,9 millioner kroner i 2017. Driftskostnadene var i gjennomsnitt om lag 700 000 kroner, noe som gir et driftsresultat på nesten 1,2 millioner kroner.

Av totale driftsinntekter på i gjennomsnitt 1,9 millioner kroner, utgjør refusjoner fra HELFO om lag halvparten. I tillegg kommer basistilskudd², utjamnings-tilskudd³, egenandeler og egenbetaling fra pasienter. Eventuelle andre næringsinntekter, også utenfor fastlegeaktiviteten, kan registreres som driftsinntekt i næringsoppgaven. SSB har ikke oversikt over eventuelle inntekter som føres i næringsoppgaven som kommer fra andre kilder enn fastlegeaktiviteten.

Den største kostnadsposten for fastlegene er kontorkostnader, som i gjennomsnitt utgjorde nesten 400 000 kroner i 2017. Merk imidlertid at kostnadsstrukturen kan variere mellom fastleger. Spesielt avhenger kostnadsfordelingen av hvordan fastlegene har organisert seg. En vanlig ordning er at legekantoret er organisert som et eget selskap. Legene som jobber ved legekantoret betaler leie til legekantoret som til sammen skal dekke kostnadene ved å drive kantoret. Leien føres i sin helhet som «kontorkostnader» selv om leien går til å dekke for eksempel lønn til kontorpersonale, vedlikehold og strøm. Når legen derimot driver alene kan det være at kostnadene ved å drive kantoret fremgår på flere kostnadsposter i næringsoppgaven; lønn til personale føres som «lønnskostnader», oppussing av legekantoret som «reparasjon og vedlikehold», og venteromslitteratur som «kontorkostnader».

For fastlegene som drev enkeltpersonforetak har inntektene og kostnadene holdt seg relativt stabile fra 2014 til 2017. Inntektene har økt litt mer enn kostnadene, og det gjennomsnittlige driftsresultatet har økt med om lag 40 000 kroner eller i underkant av 4 prosent i løpet av perioden. Dersom vi justerer med konsumprisindeksen⁴ for å ta høyde for prisutviklingen, ser vi at fastlegene i tabell 3.1 i gjennomsnitt har opplevd en realnedgang i driftsresultatet på 4 prosent fra 2014 til 2017.

3.2. Fastleger med heleid aksjeselskap

Populasjon

I notat 2016/34 viste SSB også inntekts- og kostnadsforhold for fastlegevirksomhet organisert som aksjeselskap der fastlegen var eneste eier. Selskapet måtte være registrert innenfor næringen «86.211 Allmenne legetjenester». I tillegg måtte legen ha en fastlegeavtale som var gyldig hele året, og kunne ikke ha roller i andre selskap. Kun et fåtall leger har organisert virksomheten sin på denne måten. I 2017 gjaldt dette 63 fastleger.

² Kommunen betaler et basistilskudd til fastlegen per person på legens liste.

³ Utjamningstilskudd betales til fastleger i kommuner med færre enn 5 000 innbyggere, og der gjennomsnittlig listelengde i kommunen er under 1 200 personer. Tilskuddet tilsvarer differansen mellom basistilskuddet for en listelengde på 1 200 og gjennomsnittlig listelengde i kommunen.

⁴ Konsumprisindeksen har steget med 7,8 prosent fra 2014 til 2017 (SSB, 2018). En nominell økning i driftsresultatet på 3,8 prosent i samme periode, gir en realnedgang på 4 prosent.

Resultater

Tabell 3.2 Resultatregnskap for fastleger som har drift hele året, ingen roller i VoF, er eneeier i AS i næring 86.211 og har levert næringsoppgave. Gjennomsnittsbetøp fra næringsoppgaven for aksjeselskapet 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Driftsinntekter	2 176 000	2 406 000	2 413 000	2 397 000
Salgsinntekter	1 125 000	1 166 000	1 268 000	1 473 000
Leieinntekter	9 000	21 000	27 000	39 000
Offentlig tilskudd/refusjon	874 000	1 047 000	964 000	846 000
Andre inntekter	112 000	81 000	78 000	28 000
Driftskostnader	1 680 000	1 827 000	1 826 000	1 813 000
Varekostnader	62 000	53 000	49 000	49 000
Lønnskostnader	871 000	958 000	939 000	947 000
Kontorkostnader	388 000	436 000	457 000	385 000
Leie av maskiner, inventar og transportmidler	36 000	49 000	15 000	26 000
Fremmede tjenester	52 000	49 000	47 000	50 000
Av- og nedskrivninger	51 000	65 000	67 000	73 000
Andre kostnader	220 000	216 000	253 000	283 000
Driftsresultat	496 000	580 000	586 000	585 000
Utbetalte refusjoner registrert i KUHR	1 149 000	1 175 000	1 235 000	1 252 000
Antall aksjeselskap	58	58	62	63

Tilsvarende tabell 5.2 i notat 2016/34.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Som vist i tabell 3.2 var driftsinntektene i gjennomsnitt 2,4 millioner kroner i disse selskapene i 2017. Med driftskostnader på i gjennomsnitt 1,8 millioner kroner, hadde selskapene et driftsresultat på 600 000 kroner.

Sammenlignet med fastlegene som driver enkeltpersonforetak i tabell 3.1, hadde de 63 heleide aksjeselskapene i gjennomsnitt både høyere inntekter og kostnader. Spesielt skiller aksjeselskapene seg fra enkeltpersonforetakene ved at de hadde betydelig høyere lønnskostnader. At lønnskostnadene er høyere i aksjeselskapene skyldes nok at lønnen som fastlegene betaler til seg selv fra aksjeselskapet føres som «lønnskostnader». Fastleger med enkeltpersonforetak derimot, henter sin inntekt fra driftsresultatet. Denne forskjellen gjenspeiles ved at aksjeselskapene har betydelig lavere driftsresultat enn enkeltpersonforetakene. Merk at lønnskostnadene i aksjeselskapene ikke nødvendigvis er lik den lønnen fastlegen betaler til seg selv. Lønnskostnadene kan også være utbetalt til for eksempel kontorpersonale. Fastlegene kan i tillegg til lønn hente ut utbytte fra aksjeselskapet.

Fra 2014 til 2017 har driftsinntektene økt litt mer enn driftskostnadene i de heleide aksjeselskapene. Driftsresultatet har økt med i gjennomsnitt nesten 90 000 kroner eller 18 prosent. Lønnskostnadene i de heleide aksjeselskapene har økt med nesten 80 000 kroner eller 9 prosent fra 2014 til 2018. Justert for prisstigning, blir det en realøkning på 1,2 prosent.

Driftsresultatet i de heleide aksjeselskapene har økt mer enn i enkeltpersonforetakene fra 2014 til 2017. Siden det er relativt få fastleger som har organisert virksomheten sin som et heleid aksjeselskap, er tallene i tabell 3.2 mye mer

følsomme for svingninger i enkeltlegers inntekter og kostnader enn tallene i tabell 3.1.

3.3. Opplysninger fra skattemeldingen

Skattemeldingen gir en oversikt over en persons samlede inntekter. Tabell 3.3 viser gjennomsnittstall fra fastlegenes skattemelding. Inntektene inkluderer alle skattepliktige inntekter fastlegene har, også de som kommer fra andre kilder enn fastlegeaktivitet.

Tabell 3.3 Inntekter fra skattemeldingen for fastleger. Gjennomsnittsverdier. Etter organisasjonsform. 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
Alle fastleger				
Bruttoinntekt	1 343 000	1 402 000	1 411 000	1 445 000
Lønnsinntekt	330 000	348 000	370 000	381 000
Næringsinntekt	911 256	916 000	936 000	947 000
Utbytte	34 000	73 000	46 000	45 000
Antall fastleger	4 512	4 585	4 644	4 741
Kun enkeltpersonforetak				
Bruttoinntekt	1 397 000	1 457 000	1 485 000	1 508 000
Lønnsinntekt	252 000	262 000	293 000	300 000
Næringsinntekt	1 079 000	1 109 000	1 120 000	1 130 000
Utbytte	7 058	25 000	15 000	10 000
Antall fastleger	1 826	1 878	1 853	1 826
Kun heleide aksjeselskap				
Bruttoinntekt	1 125 000	1 268 000	1 338 000	1 337 000
Lønnsinntekt	784 000	855 000	894 000	866 000
Næringsinntekt	107 000	48 000	53 000	76 000
Utbytte	166 000	318 000	323 000	207 000
Antall fastleger	58	58	62	63

Tilsvarende tabell 5.4 i notat 2016/34.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

I gjennomsnitt hadde fastlegene en bruttoinntekt på nesten 1,5 millioner kroner i 2017. Næringsinntekter utgjorde den viktigste inntektskilden. Når vi ser på inntektene til de 1 826 fastlegene som har organisert virksomheten sin som enkeltpersonforetak, er inntektene relativt like som for hele fastlegepopulasjonen. Fastlegene med heleid aksjeselskap skiller seg derimot ut ved at lønnsinntekt og utbytte er de viktigste inntektskildene.

Fordelingen av de ulike inntektskomponentene i skattemeldingen stemmer godt med tallene i tabell 3.1 og 3.2. Mens fastleger med enkeltpersonforetak henter ut inntekter fra driftsresultatet i form av næringsinntekt, mottar fastlegene med aksjeselskap lønn fra selskapet, samt at de henter ut utbytte av overskuddet.

Driftsresultatet i enkeltpersonforetakene er nesten likt med næringsinntektene til fastlegene med enkeltpersonforetak. Disse fastlegene mottok i tillegg lønnsinntekter på i gjennomsnitt 300 000 kroner i 2017.

Fastlegene med heleid aksjeselskap hadde lønnsinntekter som i gjennomsnitt var litt lavere enn lønnskostnadene i selskapene. Trolig betalte noen av selskapene også lønn til andre, som for eksempel kontorpersonale. Gjennomsnittlig utbytte er en del lavere enn driftsresultatet i aksjeselskapene. Det kan komme av at ikke hele overskuddet betales ut i utbytte, men holdes igjen i selskapet.

I perioden fra 2014 til 2017 har fastlegenes bruttoinntekt i gjennomsnitt økt med 100 000 kroner, eller 7,6 prosent. Det innebærer at realinntekten har vært stabil i perioden, altså at fastlegene kunne kjøpe omtrent det samme for inntekten sin i 2014 som de kunne i 2017. Bruttoinntekten til fastlegene med enkeltpersonforetak følger i snitt samme utvikling som gjennomsnittet for alle de 4 741 fastlegene. Fastleger med heleid aksjeselskap har derimot i gjennomsnitt opplevd en sterkere økning i bruttoinntekten i samme periode. For dem har bruttoinntekten økt med i snitt 19 prosent, noe som gir en realøkning på 11 prosent. Siden fastlegene med heleid aksjeselskap bare utgjør et fåtall personer, er gjennomsnittstallene for denne gruppen følsomme for svingninger i enkeltlegers inntekter.

4. Representativ fastlege

En tilnærming for å si noe om fastlegenes inntekter og kostnader er å ta utgangspunkt i alle fastleger, for så å utelukke fastleger som ikke er «representative». Den gruppen man står igjen med vil da være «representative fastleger» som kan grupperes etter ulike kriterier. I dette kapitlet tar vi utgangspunkt i alle fastlegene, men jobber i hovedsak med populasjonen tilsvarende den vi finner i SSBs fastlegestatistikk⁵. Denne populasjonen diskuteres og avgrenses først ut fra noen kriterier som er relativt nøytrale. Videre foretas en ytterligere avgrensning som baserer seg på kriterier foreslått av KS og Legeforeningen.

4.1. Alle fastleger

I 2017 var det ca. 7 600 leger som fikk refusjoner fra HELFO knyttet til fastlegeoppgaver. Av disse var det omlag 5 000 som var knyttet til en fastlegeliste i kortere eller lengre tid i 2017. I SSBs statistikk over fastleger tas det utgangspunkt i fastleger som har en fastlegeliste 31/12. For 2017 var det 4 741 personer.

Tabell 4.1 Fastleger per 31/12-2017. Gjennomsnittsverdier for poster fra skattemeldingen fordelt etter listelengde, alder og kjønn

	Antall fastleger	Bruttoinntekt	Næringsinntekt	Lønnsinntekt	Pensjoner	Utbetalte refusjoner registrert i KUHR
I alt	4 741	1 445 000	947 000	381 000	22 000	933 000
0 - 749 pasienter	740	1 213 000	440 000	712 000	22 000	489 000
750 - 999 pasienter	1 088	1 322 000	792 000	432 000	17 000	770 000
1000 - 1249 pasienter	1 379	1 388 000	1 009 000	290 000	18 000	962 000
1250 - 1499 pasienter	1 031	1 598 000	1 207 000	248 000	27 000	1 147 000
1500 eller flere pasienter	503	1 896 000	1 324 000	305 000	37 000	1 424 000
BOSATTE I KOMMUNEN						
1 - 5 000 innbyggere	618	1 478 000	598 000	802 000	17 000	660 000
5 001 eller flere innbyggere	4 123	1 440 000	999 000	318 000	23 000	975 000
ALDER						
29 år og yngre	96	1 127 000	550 000	562 000	0	559 000
30 - 55 år	3 208	1 378 000	908 000	397 000	1 000	878 000
55 - 66 år	1 247	1 607 000	1 077 000	347 000	33 000	1 087 000
67 - 69 år	156	1 631 000	956 000	237 000	284 000	1 020 000
70 år og eldre	34	1 904 000	872 000	264 000	500 000	1 156 000
KJØNN						
Menn	2 744	1 574 000	1 015 000	405 000	33 000	1 032 000
Kvinner	1 997	1 268 000	853 000	348 000	9 000	798 000

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

4.2. Mulige avgrensninger

For å kunne sammenligne fastlegens betingelser med andre yrker, forsøker vi å avgrense populasjonen til en delpopulasjon av fastleger som jobber heltid, genererer inntekter og kostnader selv, og hvor inntekter og kostnader kun er knyttet

⁵ ssb.no/statbank/list/helsetjko

til fastlegeaktiviteten. I de neste avsnittene skal vi se på ulike variabler som kan være til hjelp for å tilnærme oss en slik avgrensning.

Drift hele året

Leger som starter eller slutter sin praksis i løpet av telleåret vil ikke ha inntekter og kostnader som avspeiler et årsverk. Disse tas derfor ut av populasjonen. Helårsaktivitet måles som drift hele året på samme fastlegeliste. Det betyr at det også utelates noen fastleger som har drift hele året, men bytter fra en fastlegeliste til en annen. Kravet om drift hele året på samme fastlegeliste utelukker 369 fastleger i 2017.

Tabell 4.2 Fastlege per 31/12-2017. Gjennomsnittsverdier for poster fra skattemeldingen fordelt etter drift hele året/drift deler av året og antall innbyggere i kommunen

	Antall fastleger	Kvinneandel	Alder	Antall pasienter	Bruttoinntekt	Næringsinntekt	Lønnsinntekt	Utbetalte refusjoner registrert i KUHR
I alt	4 741	42,1	48	1 108	1 445 000	947 000	381 000	933 000
Drift deler av året	369	50,7	36	805	1 099 000	570 000	492 000	581 000
Drift hele året	4 372	41,4	49	1 134	1 474 000	979 000	372 000	963 000
BOSATTE I KOMMUNEN								
1 - 5 000 innbyggere								
Drift deler av året	90	43,3	37	586	1 189 000	359 000	805 000	400 000
Drift hele året	528	44,3	47	791	1 527 000	638 000	802 000	704 000
5 001 - 65 000 innbyggere								
Drift deler av året	196	51	35	844	1 097 000	619 000	440 000	635 000
Drift hele året	2 452	39,8	48	1 111	1 454 000	973 000	358 000	985 000
mer enn 65 000 innbyggere								
Drift deler av året	83	57,8	38	952	1 007 000	684 000	274 000	650 000
Drift hele året	1 392	43,1	50	1 303	1 489 000	1 118 000	232 000	1 022 000

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Fastlønnen

Noen kommuner tilbyr fastlønn til noen eller alle sine fastleger. I 2017 var det 547 fastleger som hadde fastlønn. Siden disse legene ikke er direkte omfattet av bestemmelsene i fastlegeavtalen, men har individuelle avtaler med de respektive kommunene, har vi valgt å holde disse legene utenfor populasjonen.

Tabell 4.3 Fastlege per 31/12-2017. Gjennomsnittsverdier for poster fra skattemeldingen fordelt etter fastlønnen/ikke fastlønnen og antall innbyggere i kommunen

	Antall fastleger	Kvinneandel	Alder	Antall pasienter	Bruttoinntekt	Næringsinntekt	Lønnsinntekt	Utbetalte refusjoner registrert i KUHR
I alt	4 741	42,1	48	1 108	1 445 000	947 000	381 000	933 000
Fastlønnen	547	52,5	44	710	1 285 000	186 000	1 055 000	492 000
Ikke fastlønnen	4 194	40,8	48	1 160	1 466 000	1 046 000	293 000	991 000
BOSATTE I KOMMUNEN								
Opptil 5 000 innbyggere								
Fastlønnen	294	51	45	663	1 368 000	181 000	1 158 000	475 000
Ikke fastlønnen	324	38	46	851	1 578 000	976 000	479 000	827 000
5 001 - 65 000 innbyggere								
Fastlønnen	216	53,2	42	743	1 210 000	176 000	973 000	510 000
Ikke fastlønnen	2 432	39,5	48	1 122	1 447 000	1 015 000	310 000	1 000 000
mer enn 65 000 innbyggere								
Fastlønnen	37	59,5	44	893	1 063 000	285 000	713 000	530 000
Ikke fastlønnen	1 438	43,5	50	1 293	1 472 000	1 115 000	222 000	1 013 000

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Leger med flere fastlegelister og delelisteleger

I perioder kan en fastlege ha flere fastlegelister. Sannsynligvis skjer dette i hovedsak i sammenheng med flytting. Disse legene vil ha to ulike listelengder og kan tilhøre ulike kommuner. I SSBs statistikker kobles legen til en av disse listene basert på ulike metoder. For eksempel lengste liste eller nyeste liste. Dette gjelder få leger og valg av metode vil gi ulik effekt på tallene og vi har derfor valgt å holde disse få legene utenfor populasjonen. Av de 4 741 fastlegene i utgangspopulasjonen er det 19 fastleger som har to lister per 31/12-2017.

Om delelister står blant annet følgende i «Rammeavtale mellom KS og Den norske legeforening om allmennlegepraksis i fastlegeordningen i kommunene».

Lege over 60 år har rett til å dele sin fastlegeliste med henblikk på nedtrapping og overføring av praksis til annen lege. Legen forplikter seg da til å fratruke senest ved fylte 70 år, med mindre kommunen skriftlig samtykker i noe annet. Nedtrappingsperioden kan ikke overstige fem år. Legene må drive praksisen i samme legesenter. Listelengden kan ikke økes mer enn 25 %, beregnet ut fra listelengden ved etablering av delelisten. Maksimalt antall listepasienter er tilsammen 2500. Ved etablering av deleliste gjelder bestemmelsene i punktene 5.4, 5.5, og 5.6 tilsvarende. Lege med minst 50 % varig uførhet har rett til å dele sin liste med annen lege på samme vilkår som i annet ledd.

Dette vil være leger som driver sin praksis under spesielle vilkår og med formål å gå ut av fastlegeordningen og overlate praksisen til en annen. På grunn av de spesielle vilkårene og at det gjelder få fastleger velger vi å utelate disse fra populasjonen.

Av de 4 741 fastlegene i utgangspopulasjonen er det 78 delelisteleger. Ingen av disse har to fastlegelister. Det vil si at disse to kriteriene utelater til sammen 98 fastleger.

Tabell 4.4 Fastlege per 31/12-2017. Gjennomsnittsverdier for poster fra skattemeldingen fordelt etter om legen er delelistelege og om legen har en eller to lister

	Antall fastleger	Kvinneandel	Alder	Antall pasienter	Bruttoinntekt	Næringsinntekt	Lønnsinntekt	Utbetalte refusjoner registrert i KUHR
I alt	4 741	42,1	48	1 108	1 445 000	947 000	381 000	933 000
Fastlegen har én liste	4 722	42,2	48	1 108	1 445 000	947 000	380 000	933 000
Fastlegen har to lister	19	26,3	43	1 107	1 538 000	1 004 000	510 000	1 065 000
DELELISTE								
Ikke delelistelege	4 663	42,3	47	1 105	1 446 000	948 000	384 000	936 000
Delelistelege	78	29,5	64	1 288	1 416 000	851 000	225 000	793 000

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

4.3. Populasjon med utvalgte avgrensninger

Ved å stille krav til at fastlegen skal ha drift hele året, ikke være fastlønnet, kun ha én liste og ikke være delelistelege får vi populasjon på 3 823 fastleger (se tabell 6.1). Siden vi også ønsker å si noe om inntekter og kostnader knyttet til næringen krever vi at fastlegene skal ha levert næringsoppgave for sitt enkeltpersonforetak. Med dette tilleggskravet omfatter populasjonen 3 330 fastleger, som vist i tabell 4.5.

Tabell 4.5 Fastleger 2017 med drift hele året som har levert næringsoppgave, ikke fastlønnen, ikke delaliste og én fastlegeliste, gjennomsnittsverdier fordelt etter ulike kriterier

	Antall fastleger	Brutto-inntekt	Nærings-inntekt	Lønns-inntekt	Drifts-resultat	Drifts-inntekter	Drifts-kostnader	Kontor-kostnader	Utbetalte refusjoner registrert i KUHR
I alt	3 330	1 518 000	1 213 000	215 000	1 237 000	2 057 000	820 000	467 000	993 000
Listelengde									
0 - 749 pasienter	281	1 241 000	763 000	400 000	766 000	1 183 000	417 000	244 000	582 000
750 - 999 pasienter	768	1 367 000	1 001 000	279 000	1 009 000	1 676 000	667 000	415 000	806 000
1000 - 1249 pasienter	1 106	1 426 000	1 161 000	199 000	1 185 000	2 037 000	852 000	497 000	974 000
1250 - 1499 pasienter	816	1 652 000	1 404 000	148 000	1 439 000	2 374 000	935 000	527 000	1 155 000
1500 eller flere pasienter	359	2 036 000	1 745 000	136 000	1 794 000	2 898 000	1 104 000	522 000	1 406 000
Bosatte i kommunen									
1 - 5 000 innbyggere	245	1 686 000	1 174 000	402 000	1 204 000	1 648 000	443 000	245 000	865 000
5 001 eller flere innbyggere	3 085	1 505 000	1 216 000	200 000	1 239 000	2 089 000	850 000	484 000	1 003 000
Alder									
29 år og yngre	27	1 160 000	852 000	288 000	848 000	1 497 000	649 000	447 000	639 000
30 - 55 år	2 284	1 453 000	1 155 000	239 000	1 169 000	1 951 000	782 000	485 000	946 000
55 - 66 år	895	1 666 000	1 372 000	168 000	1 418 000	2 330 000	912 000	438 000	1 112 000
67 - 69 år	103	1 673 000	1 205 000	98 000	1 289 000	2 176 000	886 000	360 000	1 072 000
70 år og eldre	21	2 012 000	1 214 000	129 000	1 125 000	2 094 000	969 000	292 000	1 093 000
Kjønn									
Menn	1 937	1 657 000	1 302 000	237 000	1 358 000	2 214 000	856 000	461 000	1 077 000
Kvinner	1 393	1 325 000	1 089 000	185 000	1 068 000	1 838 000	770 000	475 000	877 000

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Korte og lange fastlegelister

Lengden på fastlegelistene varierer. Med de avgrensningene vi har gjort til nå er det for eksempel 56 fastleger som har listelengde under 500 personer og 40 fastleger som har fastlegelister med 2 500 pasienter eller mer. Vi har ikke funnet noen naturlig øvre eller nedre grense for utelatelse av noen av disse, derfor tas alle med.

Tabell 4.6 Fastleger 2017 med drift hele året som har levert næringsoppgave, ikke fastlønnen, ikke delaliste og én fastlegeliste, gjennomsnittsverdier fordelt etter listelengde.

	Antall fastleger	Brutto-inntekt	Nærings-inntekt	Lønns-inntekt	Drifts-resultat	Drifts-inntekter	Drifts-kostnader	Kontor-kostnader	Utbetalte refusjoner registrert i KUHR
I alt	3 330	1 518 000	1 213 000	215 000	1 237 000	2 057 000	820 000	467 000	993 000
Listelengde									
0 - 499 pasienter	56	1 268 000	608 000	468 000	604 000	910 000	306 000	158 000	386 000
500 - 749 pasienter	225	1 234 000	801 000	383 000	807 000	1 251 000	444 000	265 000	631 000
750 - 999 pasienter	768	1 367 000	1 001 000	279 000	1 009 000	1 676 000	667 000	415 000	806 000
1000 - 1099 pasienter	438	1 393 000	1 116 000	215 000	1 137 000	1 967 000	830 000	490 000	938 000
1100 - 1199 pasienter	476	1 407 000	1 146 000	190 000	1 168 000	2 025 000	857 000	481 000	973 000
1200 - 1299 pasienter	417	1 504 000	1 282 000	163 000	1 319 000	2 234 000	915 000	533 000	1 072 000
1300 - 1399 pasienter	315	1 666 000	1 388 000	163 000	1 405 000	2 310 000	905 000	522 000	1 143 000
1400 - 1499 pasienter	276	1 788 000	1 534 000	135 000	1 584 000	2 555 000	971 000	542 000	1 227 000
1500 - 1999 pasienter	319	1 973 000	1 694 000	138 000	1 761 000	2 819 000	1 058 000	533 000	1 364 000
2000 - 2599 pasienter	40	2 536 000	2 144 000	119 000	2 061 000	3 534 000	1 473 000	433 000	1 737 000

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Lave og høye verdier på driftsinntekter, refusjoner og lignende

Svært høye eller lave verdier på ulike inntekts- og kostnadsvariabler kan være grunn til å holde fastlegen utenfor en populasjon som skal gjenspeile «normallegen». I hovedsak er det ikke noen verdigrenser som er opplagte valg for slike avgrensninger. Tabell 4.7 viser fordelingen av driftsinntekt fra næringsoppgaven og sum refusjoner betalt til fastlegen. Helt til slutt i dette kapitlet er det eksempler på hvordan slike avgrensninger påvirker tallene basert på subjektive kriterier.

Tabell 4.7 Fastleger 2017 med drift hele året som har levert næringsoppgave, ikke fastlønn, ikke deleliste og én fastlegeliste, gjennomsnittsverdier fordelt etter størrelsen på driftsinntekt og utbetalte refusjoner fra KUHR

	Antall fastleger	Brutto-inntekt	Nærings-inntekt	Lønns-inntekt	Drifts-resultat	Drifts-inntekter	Drifts-kostnader	Kontor-kostnader	Utbetalte refusjoner registrert i KUHR
I alt	3 330	1 518 000	1 213 000	215 000	1 237 000	2 057 000	820 000	467 000	993 000
Driftsinntekt									
Null eller negativ driftsinntekt	25	1 293 000	291 000	720 000	-37 000	0	37 000	7 000	1 076 000
1 - 599 999 kroner	133	1 103 000	261 000	637 000	105 000	261 000	156 000	83 000	551 000
600 000 - 1 199 999 kroner	284	1 064 000	558 000	428 000	494 000	931 000	437 000	264 000	460 000
1 200 000 - 1 999 999 kroner	1 128	1 252 000	959 000	222 000	955 000	1 663 000	708 000	440 000	764 000
2 000 000 - 3 999 999 kroner	1 704	1 757 000	1 528 000	138 000	1 589 000	2 569 000	980 000	550 000	1 240 000
4 000 000 - 5 999 999 kroner	50	2 636 000	2 412 000	101 000	2 861 000	4 472 000	1 611 000	616 000	1 923 000
						12 113			
6 000 000 eller mer	6	5 873 000	5 566 000	242 000	6 102 000	000	6 012 000	734 000	1 017 000
Refusjoner fra KUHR									
Ingen refusjoner	48	994 000	278 000	578 000	226 000	777 000	550 000	314 000	0
1 - 249 999 kroner i refusjoner	133	1 009 000	432 000	515 000	329 000	842 000	513 000	295 000	121 000
250 000 - 499 999 kroner i refusjoner	214	1 167 000	677 000	366 000	617 000	1 240 000	623 000	393 000	387 000
500 000 - 999 999 kroner i refusjoner	1 351	1 310 000	1 016 000	223 000	1 024 000	1 770 000	746 000	445 000	791 000
1 000 000 eller mer i refusjoner	1 584	1 802 000	1 547 000	151 000	1 609 000	2 553 000	944 000	514 000	1 351 000

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Vikarer

Mange av fastlegene har vikarer i kortere eller lengre tid for eksempel i forbindelse med videreutdanning eller lengre fravær. Legeforeningen har laget en mal for hvordan en vikaravtale kan utformes, men det er ikke krav til ensartet praksis. Det er heller ikke opplagt at det å ha en vikar i en periode fører til lavere inntekt for fastlegen. Nesten 30 prosent av fastlegene har en vikar i kortere eller lengre perioder. Tabell 4.8 viser fordelingen av antall dager fastlegen har hatt vikar. Antall vikardager viser hvor lang periode en annen lege (vikaren) har vært tilknyttet lista og ikke antall dager vedkommende har jobbet. For eksempel kan en lege være vikar på mandag og tirsdag mens en annen lege er vikar de andre dagene. Da vil disse to vikarene utgjøre ca. 60 vikardager i løpet av en måned. Dette er årsaken til at antall vikardager kan overstige 365 dager, og det gir også usikkerhet angående omfanget av vikariatet.

Tabell 4.8 Fastleger 2017 med drift hele året som har levert næringsoppgave, ikke fastlønn, ikke deleliste og én fastlegeliste, gjennomsnittsverdier fordelt etter om fastlegen har vikar og lengden på vikarbruken

	Antall fastleger	Brutto-inntekt	Nærings-inntekt	Lønns-inntekt	Drifts-resultat	Drifts-inntekter	Drifts-kostnader	Kontor-kostnader	Utbetalte refusjoner registrert i KUHR
I alt	3 330	1 518 000	1 213 000	215 000	1 237 000	2 057 000	820 000	467 000	993 000
Fastlegen har ikke vikar i løpet av året	2 381	1 609 000	1 333 000	181 000	1 377 000	2 218 000	841 000	478 000	1 106 000
Fastlegen har vikar i løpet av året	949	1 289 000	911 000	300 000	885 000	1 654 000	769 000	440 000	710 000
Antall vikardager									
1 - 9 vikardager	12	1 414 000	1 147 000	219 000	1 151 000	1 917 000	767 000	454 000	968 000
10 - 29 vikardager	38	1 465 000	1 112 000	303 000	1 130 000	1 836 000	706 000	406 000	940 000
30 - 59 vikardager	77	1 464 000	1 137 000	255 000	1 142 000	1 861 000	720 000	442 000	956 000
60 - 182 vikardager	334	1 257 000	936 000	262 000	923 000	1 715 000	793 000	484 000	771 000
183 - 273 vikardager	149	1 196 000	819 000	299 000	755 000	1 532 000	778 000	439 000	608 000
274 - 364 vikardager	158	1 220 000	761 000	364 000	717 000	1 411 000	694 000	388 000	558 000
365 - 366 vikardager	119	1 403 000	909 000	361 000	911 000	1 710 000	800 000	388 000	611 000
367 vikardager eller mer	62	1 290 000	930 000	298 000	851 000	1 710 000	859 000	454 000	704 000

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Ektefelledeling

Hvis fastlegens ektefelle bidrar i driften i enkeltpersonsforetaket kan ikke vedkommende lønnes for innsatsen. Betaling for innsatsen kommer gjennom ektefelledeling av overskuddet i virksomheten. Dette er bestemt i skattereglene som definerer hva datakildene våre inneholder. Om lag 20 prosent av fastlegene har ektefelledeling. Som hovedregel er fastlegens driftsinntekt relativt lik næringsinntekten. Ved ektefelledelig vil denne differansen bli større, og størrelsen

på denne differansen sier noe om effekten dette har på tallene. Tabell 4.9 gir eksempler og viser omfanget.

Tabell 4.9 Fastleger 2017 med drift hele året som har levert næringsoppgave, ikke fastlønn, ikke delaliste og én fastlegeliste, gjennomsnittsverdier fordelt etter om det er ektefelleleding i næringsoppgaven og fastlegens kjønn

	Antall fastleger	Brutto-inntekt	Nærings-inntekt	Lønns-inntekt	Drifts-resultat	Drifts-inntekter	Drifts-kostnader	Kontor-kostnader	Utbetalte refusjoner registrert i KUHR
I alt	3 330	1 518 000	1 213 000	215 000	1 237 000	2 057 000	820 000	467 000	993 000
Ikke ektefelleleding	2 663	1 493 000	1 190 000	219 000	1 155 000	1 950 000	795 000	459 000	947 000
Ektefelleleding	667	1 617 000	1 304 000	198 000	1 562 000	2 483 000	920 000	499 000	1 175 000
Ikke ektefelleleding									
Menn	1 358	1 661 000	1 286 000	254 000	1 253 000	2 075 000	821 000	447 000	1 025 000
Kvinner	1 305	1 318 000	1 090 000	183 000	1 053 000	1 821 000	768 000	471 000	867 000
Ektefelleleding									
Menn	579	1 648 000	1 339 000	197 000	1 604 000	2 542 000	938 000	493 000	1 198 000
Kvinner	88	1 417 000	1 075 000	205 000	1 287 000	2 093 000	806 000	538 000	1 027 000

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Organisasjonsformer

Det er mange måter å organisere fastlegevirksomheten. De ulike måtene kan ha ulike fordeler og ulemper, og det kan påvirke innholdet i de datakildene vi har valgt å bruke. SSBs notat 2016/34 drøfter ulike måter å organisere fastlegevirksomheten. Noe av dette er omtalt i kapittel 3.

En analyse av sammenhengen mellom ulike måter å organisere fastlegeaktiviteten, samtidig som man gjør ulike avgrensninger som foreslått i dette kapitlet, er krevende. Ressursrammen for dette prosjektet ga ikke rom for en slik analyse.

Alder

Svært unge og svært gamle fastleger kan ha inntekter og kostnader som er svært ulikt det som er vanlig for gruppen. Dette gjelder få personer og det er ikke opplagt hvor aldersgrensen for å være med i populasjonen skal settes. Derfor er fastleger i alle aldre med.

Tabell 4.10 Fastleger 2017 med drift hele året som har levert næringsoppgave, ikke fastlønn, ikke delaliste og én fastlegeliste, gjennomsnittsverdier fordelt etter alder og kjønn

	Antall fastleger	Brutto-inntekt	Nærings-inntekt	Lønns-inntekt	Drifts-resultat	Drifts-inntekter	Drifts-kostnader	Kontor-kostnader	Utbetalte refusjoner registrert i KUHR
I alt	3 330	1 518 000	1 213 000	215 000	1 237 000	2 057 000	820 000	467 000	993 000
29 år og yngre	27	1 160 000	852 000	288 000	848 000	1 497 000	649 000	447 000	639 000
30 - 55 år	2 284	1 453 000	1 155 000	239 000	1 169 000	1 951 000	782 000	485 000	946 000
55 - 66 år	895	1 666 000	1 372 000	168 000	1 418 000	2 330 000	912 000	438 000	1 112 000
67 - 69 år	103	1 673 000	1 205 000	98 000	1 289 000	2 176 000	886 000	360 000	1 072 000
70 år og eldre	21	2 012 000	1 214 000	129 000	1 125 000	2 094 000	969 000	292 000	1 093 000
29 år og yngre									
Menn	13	1 357 000	1 027 000	321 000	1 077 000	1 904 000	827 000	615 000	853 000
Kvinner	14	977 000	690 000	258 000	635 000	1 119 000	484 000	292 000	440 000
30 - 55 år									
Menn	1 186	1 601 000	1 253 000	274 000	1 303 000	2 113 000	810 000	489 000	1 042 000
Kvinner	1 098	1 293 000	1 050 000	201 000	1 024 000	1 776 000	752 000	480 000	843 000
55 - 66 år									
Menn	630	1 747 000	1 410 000	187 000	1 478 000	2 416 000	938 000	428 000	1 144 000
Kvinner	265	1 472 000	1 281 000	121 000	1 276 000	2 125 000	849 000	461 000	1 035 000
67 - 69 år									
Menn	90	1 734 000	1 250 000	106 000	1 360 000	2 237 000	877 000	337 000	1 115 000
Kvinner	13	1 251 000	892 000	44 000	800 000	1 751 000	950 000	519 000	776 000
70 år og eldre									
begge kjønn	21	2 012 000	1 214 000	129 000	1 125 000	2 094 000	969 000	292 000	1 093 000

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Driftsinntekt og summen av basistilskudd, refusjoner og pasientbetaling

Fastlegeavtalen har blant mye annet også bestemmelser knyttet til ulike tilskudd refusjoner og pasientens egenbetaling. Ved å sammenligne summen av alle fastlegeavtalebeløp vi har tilgang til gjennom ulike registre, med fastlegens driftsinntekter kan vi muligens si noe om hvor mye fastlegene får fra avtalen og hvor mye de får fra andre kilder. Kanskje kan vi også si noe om fastleger som fører sine regnskaper på en måte som gjør at de ikke bør inngå i gruppen «representativ» fastlege.

Tabell 4.11 Fastleger 2017 med drift hele året som har levert næringsoppgave, ikke fastlønnen, ikke deleliste og én fastlegeliste, gjennomsnittsverdier fordelt etter sammenhengen mellom driftsinntekt og summen av basistilskudd/refusjoner/pasientbetaling

	Antall fastleger	Brutto-inntekt	Nærings-inntekt	Lønns-inntekt	Drifts-resultat	Drifts-inntekter	Drifts-kostnader	Kontor-kostnader	Basistilskudd ¹ /refusjoner/pasientbetaling
I alt	3 330	1 518 000	1 213 000	215 000	1 237 000	2 057 000	820 000	467 000	1 907 000
Differanse mot driftsinntekter									
Mangler driftsinntekter	24	1 293 000	303 000	697 000	-34 000	0	34 000	6 000	2 193 000
Større negativ verdi enn -10 prosent	383	1 373 000	873 000	368 000	825 000	1 171 000	346 000	174 000	1 944 000
Differansen mellom -10 og 0 prosent	128	1 472 000	1 193 000	192 000	1 221 000	1 953 000	732 000	372 000	2 013 000
Differanse 0 - 10 prosent	1 430	1 528 000	1 304 000	130 000	1 341 000	2 224 000	883 000	521 000	2 098 000
Differanse større enn 10 prosent	1 365	1 556 000	1 231 000	255 000	1 267 000	2 176 000	910 000	509 000	1 681 000

¹ Utjevningstilskudd er ikke med i beløpet. Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Det er 383 fastleger der driftsinntekten er mer enn 10 prosent lavere enn summen av basistilskudd, refusjoner og pasientbetaling. Det kan skyldes at fastlegen har vikar som får noe av egenbetalingen/refusjonene utbetalt, eller det kan være regnskapsføringer som gjør at det ikke kommer fram i næringsoppgaven for fastlegens enkeltpersonsforetak. I gjennomsnitt har denne gruppen 773 000 kroner lavere driftsinntekter enn summen av basistilskudd, refusjoner og pasientbetaling.

Gruppen av fastleger i motsatt ende, de med driftsinntekt som er mer enn 10 prosent høyere enn summen av basistilskudd, refusjoner og pasientbetaling kan ha inntekter fra mange andre kilder enn fastlegeaktivitet.

4.4. Populasjon med ytterligere avgrensninger

I forbindelse med arbeidet for å finne gode og representative fastlegepopulasjoner satte HOD, KS og Legeforeningen noen tilleggskriterier de mente var relevant for å avgrense populasjonen, tilsvarende de som ble brukt i notatet fra Legeregnskap AS fra 2018. Det er krav om at fastlegen må ha en driftsinntekt ifølge næringsoppgaven som overstiger 600 000 kroner og refusjon fra HELFO som overstiger 250 000 kroner. Legger vi til disse kriteriene får vi en populasjon på 3 064 fastleger.

Tabell 4.12 Fastleger 2017 med drift hele året som har levert næringsoppgave, ikke fastlønn, ikke delaliste og én fastlegeliste, driftsinntekt over 600 000 og sum refusjoner fra HELFO over 250 000, gjennomsnittsverdier fordelt etter listelengde, antall bosatte i kommunen, alder og kjønn

	Antall fastleger	Bruttoinntekt	Næringsinntekt	Lønnsinntekt	Driftsresultat	Driftsinntekter	Driftskostnader	Kontorkostnader	Utbetalte refusjoner registrert i KUHR
I alt	3 064	1 554 000	1 286 000	183 000	1 324 000	2 183 000	858 000	489 000	1 043 000
0 - 749 pasienter	227	1 323 000	878 000	375 000	895 000	1 357 000	462 000	270 000	665 000
750 - 999 pasienter	691	1 397 000	1 069 000	241 000	1 088 000	1 786 000	698 000	434 000	870 000
1000 - 1249 pasienter	1 037	1 447 000	1 222 000	168 000	1 251 000	2 126 000	876 000	514 000	1 011 000
1250 - 1499 pasienter	771	1 683 000	1 460 000	124 000	1 510 000	2 476 000	967 000	542 000	1 184 000
1500 eller flere pasienter	338	2 060 000	1 802 000	111 000	1 897 000	3 050 000	1 153 000	549 000	1 425 000
Bosatte i kommunen									
Opptil 5 000 innbyggere	221	1 763 000	1 268 000	383 000	1 310 000	1 778 000	467 000	259 000	918 000
5 001 eller flere innbyggere	2 843	1 538 000	1 287 000	167 000	1 325 000	2 214 000	889 000	507 000	1 052 000
Alder									
29 år og yngre	23	1 259 000	939 000	299 000	957 000	1 699 000	743 000	512 000	728 000
30 - 55 år	2 067	1 501 000	1 248 000	199 000	1 274 000	2 097 000	822 000	510 000	1 007 000
55 - 66 år	862	1 663 000	1 388 000	152 000	1 449 000	2 384 000	935 000	453 000	1 125 000
67 - 69 år	94	1 708 000	1 281 000	101 000	1 370 000	2 309 000	939 000	379 000	1 129 000
70 år og eldre	18	1 974 000	1 255 000	48 000	1 303 000	2 390 000	1 086 000	338 000	1 152 000
Kjønn									
Menn	1 809	1 678 000	1 364 000	203 000	1 436 000	2 326 000	891 000	481 000	1 113 000
Kvinner	1 255	1 375 000	1 173 000	153 000	1 163 000	1 975 000	812 000	500 000	942 000

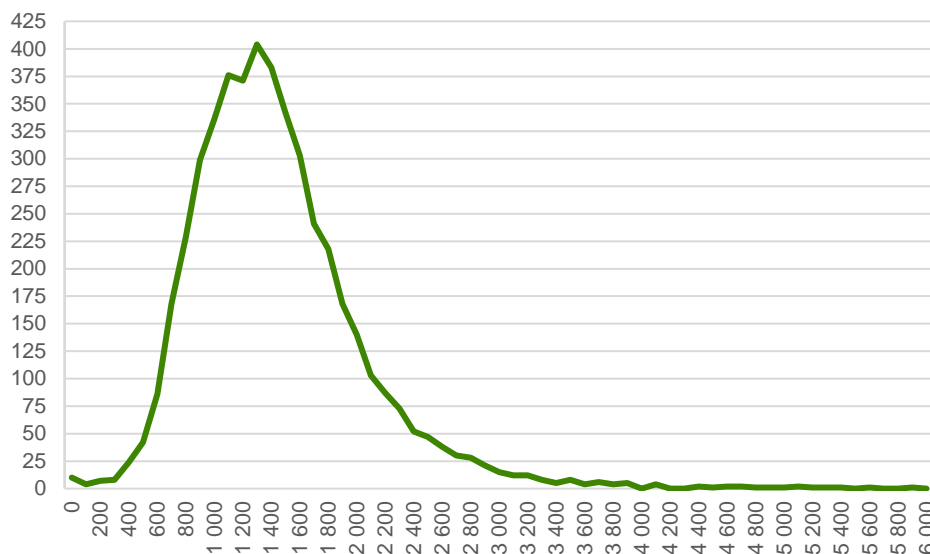
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Flere tabeller med denne populasjonen finnes i vedleggene.

5. Litt om spredning

Formålet med dette notatet er å danne en populasjon som omfatter de fastlegene som kan fremstå som en gjengs fastlege. Ved å utelate deler av populasjonen som av ulike grunner ikke oppfyller antatte krav for å være gjengs fastlege, har gjennomsnittlig bruttoinntekt endret seg fra 1 445 000 kroner til 1 554 000 kroner. Årsaken til at bruttoinntekten er høyere for den nye populasjonen er at det i hovedsak er fastleger med relativt lave bruttoinntekter som utgår.

Figur 5.1 viser at det er noen fastleger som har så høye bruttoinntekter at det neppe kun skyldes jobben som fastlege innenfor fastlegeavtalen. I figuren er det seks fastleger med bruttoinntekt over 6 000 000 kroner utelatt. Disse seks legene har en gjennomsnittlig bruttoinntekt på 9,3 millioner kroner. Ved å utelate disse seks legene blir gjennomsnittsinntekten 10 000 kroner lavere og medianen 400 kroner lavere.

Figur 5.1 Alle¹ fastleger 31/12-2017. Antall fastleger i hvert bruttoinntekt-100 000-kroners-intervall. Oppgitt i hele 1000 kroner

¹ 4 735 fastleger, 6 fastleger med bruttoinntekt over 6 000 000 er ikke med. Med de 6 legene er medianen er 1 351 800, gjennomsnittet er 1 445 100. Uten de 6 legene er medianen er 1 351 400, gjennomsnittet er 1 435 100.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell 5.1 viser ulike verdier på kvantilgrenser for den populasjonen som er avgrenset i samråd med HOD, KS og Legeforeningen. Den kan være til hjelp for å jobbe videre med ytterligere avgrensning av fastleger med usannsynlig høye verdier.

Tabell 5.1 Fastleger 2017 med drift hele året som har levert næringsoppgave, ikke fastlønn, ikke deleliste og én fastlegeliste, driftsinntekt over 600 000 og sum refusjoner fra HELFO over 250 000, gjennomsnittsverdier fordelt etter spredningsmål.

	Antall med verdi/beløp	Gjennomsnitt	Grenseverdi laveste 5 prosent	Grenseverdi laveste 25 prosent	Median	Grenseverdi øverste 25 prosent	Grenseverdi øverste 10 prosent	Grenseverdi øverste 5 prosent	Grenseverdi øverste 1 prosent
Alder	3 064	49	33	40	47	58	64	66	69
Listelengde	3 064	1 173	696	992	1 172	1 351	1 526	1 702	2 001
Refusjoner registrert i KUHR	3 064	1 043 000	460 000	772 000	1 000 000	1 262 000	1 570 000	1 806 000	2 152 000
Bruttoinntekt	3 064	1 554 000	812 000	1 164 000	1 453 000	1 813 000	2 256 000	2 609 000	3 572 000
Lønnsinntekt	2 612	183 000	0	19 000	109 000	263 000	467 000	612 000	1 015 000
Næringsinntekt	3 061	1 286 000	577 000	948 000	1 214 000	1 558 000	1 944 000	2 216 000	2 859 000
Pensjoner	243	20 000	0	0	0	0	0	127 000	511 000
DRIFTSRESULTAT	3 064	1 324 000	537 000	957 000	1 247 000	1 612 000	2 013 000	2 364 000	2 971 000
DRIFTSINNTEKTER	3 064	2 183 000	1 097 000	1 695 000	2 111 000	2 561 000	3 072 000	3 446 000	4 369 000
Offentlig tilskudd/refusjoner	2 572	1 213 000	0	612 000	1 318 000	1 730 000	2 101 000	2 388 000	2 986 000
Leieinntekter	287	14 000	0	0	0	0	0	74 000	276 000
DRIFTSKOSTNADER	3 062	858 000	248 000	683 000	866 000	1 022 000	1 186 000	1 346 000	1 960 000
Lønnskostnader	964	61 000	0	0	0	4 000	280 000	480 000	765 000
Kontorkostnader	3 035	489 000	9 000	136 000	548 000	775 000	915 000	992 000	1 189 000
Andre kostnader	3 051	210 000	15 000	42 000	80 000	182 000	741 000	917 000	1 201 000

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

6. Vurdering av resultatene

Formålet med resultatene som presenteres i dette notatet er å lage et grunnlagsmateriale som kan være til hjelp i forhandlingene mellom HOD, Legeforeningen og KS, om fastlegenes økonomiske forhold.

6.1. Inntekter og kostnader utenfor fastlegedriften

Inntekts- og kostnadstallene som presenteres i notatet er stort sett hentet fra næringsoppgaven. I næringsoppgaven skiller det ikke mellom inntekter og kostnader som kommer fra fastlegeaktivitet, og fra andre kilder. Trolig finnes det et

visst omfang av inntekter og kostnader fra andre kilder. For eksempel opplyser firmaet Kry⁶, en privat tilbyder av allmennlegetjenester på mobil at flere fastleger har deltidsstilling hos dem.

I dette notatet har vi presentert resultater fra årgangene 2014-2017. Hvis vi antar at andelen inntekter og kostnader som ikke hører til fastlegeaktiviteten holder seg stabil fra år til år, kan resultatene brukes til å si noe om hvordan fastlegers økonomiske betingelser utvikler seg over tid.

6.2. Ulik kostnadsstruktur

Fastlegene kan organisere seg på ulike måter. Mens de fleste fastleger driver gruppepraksis, og jobber på legekantor med flere andre fastleger, driver andre fastleger solopraksis. Måten de driver på vil ha betydning for fastlegens kostnadsstruktur.

Fastleger som driver legekantor sammen kan betale en «leie» til legekantoret som til sammen skal dekke alle legekantorets kostnader. Leien kan bruttoføres, og hele legens kostnad fremkommer som «kontorkostnader» i næringsoppgaven. Andre legekantor kan nettoføre kostnadene, for eksempel at legenes basistilskudd går rett til legesenteret, og at et eventuelt overskudd eller underskudd deles av legene ved kantoret. Brutto- eller nettoføring påvirker ikke legens resultat, men totale inntekter og kostnader påvirkes.

Når fastleger driver solopraksis føres gjerne kostnadene til legekantoret direkte i legens næringsoppgave. Lønn til renholdspersonale føres som «lønnskostnader», oppussing som «reparasjon og vedlikehold», og venteromslitteratur som «kontorkostnader».

I tabell 3.1 og 3.2 har vi skilt mellom fastleger med ulike organisasjonsform; enkeltpersonforetak og heleid aksjeselskap. Ved å presentere resultater for fastleger med samme organisasjonsform, har vi forsøkt å finne frem til fastleger som trolig har likere kostnadsstruktur enn når vi ser på hele populasjonen samlet. Samtidig vil man nok blant enkeltpersonforetak og heleide aksjeselskap finne både gruppepraksiser og solopraksiser.

6.3. Skjevheter

Det er viktige opplysninger vi ikke har informasjon om. For eksempel følgende tre områder:

- Hvor mye av de ulike kostnadskomponentene i legekantoret som tilfaller den enkelte fastlege. Vi vet ikke hvor mye av legekantorets utgifter som er lønn til legesekretær eller hvor mye av denne lønnen som dekkes av den enkelte fastlege.
- Hvor mye den enkelte fastlege arbeider. Sannsynligvis er det en sammenheng mellom arbeidsmengde og inntekt/omsetning/kostnader.
- Det er mange måter å organisere virksomheten og å føre regnskapene. Det kan være ulike kombinasjoner av organisasjonsformer, netto-/bruttoføring av regnskapsposter eller at ting som ikke er en del av fastlegeaktiviteten tas med.

De ulike populasjonene som er resultatet av avgrensningene, representerer ikke andre enn seg selv. Vi vet lite om hvordan fordelingen er med tanke på viktige opplysninger som er nevnt ovenfor.

⁶ <https://www.kry.no/>

Tilgjengelige datakilder har også betydning. Flere av datakildene vi bruker har som formål å dekke skatteetatens behov. Informasjon som ikke er relevant for deres formål vil i hovedsak ikke være med. Fritak og forenklinger knyttet til rapportering vil også kunne føre til at det mangler opplysninger på områder vi ønsker å belyse. Vi kan for eksempel ikke si noe om driftsinntekter og driftskostnader til fastleger som ikke har levert næringsoppgave. Det er jo opplagt at disse legene også har en eller annen form for regnskap. Dette regnskapet finnes kanskje i ektefellens skattemelding eller fastlegen kan drive som AS.

Tabell 6.1 Fastleger 2017 med drift hele året, ikke fastlønnet, ikke deleliste og én fastlegeliste fordelt etter om fastlegen har levert næringsoppgave eller ikke og antall bosatte i kommunen

	Antall fastleger	Kvinneandel	Alder	Antall pasienter	Bruttoinntekt	Næringsinntekt	Lønnsinntekt	Utbetalte refusjoner registrert i KUHR
	3 823	40,4	49	1 177	1 492 000	1 074 000	288 000	1 017 000
Har ikke næringsoppgave	493	30,8	52	1 279	1 319 000	139 000	784 000	1 179 000
Har næringsoppgave	3 330	41,8	48	1 162	1 518 000	1 213 000	215 000	993 000
Opptil 5 000 innbyggere								
Har ikke næringsoppgave	34	26,5	49	765	1 232 000	24 000	896 000	829 000
Har næringsoppgave	245	40,4	48	885	1 686 000	1 174 000	402 000	865 000
5 001 eller flere innbyggere								
Har ikke næringsoppgave	459	31,2	53	1 317	1 325 000	148 000	776 000	1 205 000
Har næringsoppgave	3 085	41,9	48	1 184	1 505 000	1 216 000	200 000	1 003 000

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

7. Vurdering av alternative datakilder

Statistisk sentralbyrå har vurdert om andre kilder kan brukes i tillegg til næringsoppgaven og tilgjengelige registerdata for å danne tallgrunnlag til de årlige inntektsforhandlingene mellom Helse- og omsorgsdepartementet, KS og Legeforeningen. SSB har tidligere identifisert noen utfordringer knyttet til å bruke næringsoppgaven til dette formålet (Hatlebakk, Melby, Smogeli og Vold, 2016, s.23-24). Blant annet kan næringsoppgaven også inneholde inntekter og kostnader som kommer fra annen allmennlege-aktivitet enn fastlegeaktiviteten, og kostnadsstrukturen kan variere ettersom hvordan legene har organisert virksomheten. Derfor har Statistisk sentralbyrå vurdert om data fra Legeregnskap AS kan brukes for å finne en løsning på en del av utfordringene ved å bruke næringsoppgaven alene som tallgrunnlag i inntektsforhandlingene.

7.1. Legeregnskap AS

Legeregnskap AS⁷ er et regnskapsfirma som veileder og fører regnskap for legesentre og privatpraktiserende leger. I 2016 førte firmaet regnskapet for 758 fastleger, noe som utgjorde om lag 16 prosent av alle landets fastleger.

Er utvalget representativt?

Statistisk sentralbyrå har mottatt en oversikt over Legeregnskap AS sine fastlegekunder fordelt etter kjennetegn. SSB har vurdert om utvalget er representativt. Det er fastleger i alle gruppene når det gjelder valgte kjennetegn, som legenes kjønn, alder, fylke, listelengde, landbakgrunn og sentralitet.

Hvorvidt utvalget også er representativt med tanke på fordelingen av kostnads-komponenter og organisasjonsform er også viktig å ta med i vurderingen. Denne informasjonen var ikke tilgjengelig for SSB.

⁷ <https://www.legeregnskap.no/>

Kan data fra Legeregnskap AS si noe mer enn næringsoppgaven?

Statistisk sentralbyrå har mottatt eksempler på regnskap fra Legeregnskap AS, og vurdert innholdet. Regnskapene er mer detaljerte enn næringsoppgaven. Detaljnivået gjør at man ifølge Legeregnskap AS i teorien kan skille ut inntekter og kostnader som kommer fra annen virksomhet enn fastlegevirksomheten. I praksis vil en slik øvelse kreve et omfattende manuelt arbeid, ettersom man da må gå gjennom hver enkelt leges regnskaper, og det har ikke vært ressurser for å teste dette.

Legeregnskap AS har også oversikt over legekontoets regnskap og over nøklene som brukes til å fordele legekontoets kostnader mellom leger som driver legekantor sammen. Ofte dekkes legekontoets kostnader ved at legene betaler en leie til legekantoret som til sammen skal dekke driften av legekantoret. Dermed blir kostnadsstrukturen forskjellig fra leger som driver solopraksis.

Det er vanskelig å analysere de ulike kostnadskomponentene i legenes regnskap når kostnadene til legekantoret føres ulikt, og det er ukjent hvordan leien som legene betaler til legekantoret er regnet ut, som beskrevet i kapittel 6.2. Fordelingsnøkklene er ikke tilgjengelige i næringsoppgaven. Selv om Legeregnskap AS har oversikt over fordelingsnøkklene, er det ikke realistisk å nyttiggjøre seg denne informasjonen. Det brukes ulike fordelingsnøkler alt ettersom hva slags kostnader det er snakk om. Hvilke nøkler som brukes kan også variere fra legekantor til legekantor. Dermed er det svært ressurskrevende å skulle fordele de ulike kostnadskomponentene ut til hver enkelt fastlege.

At ektefeller kan føre regnskap sammen, skaper også utfordringer når vi skal analysere fastlegers inntekter og kostnader. Ektefeller som driver sammen kan føre inntekter og kostnader i samme næringsoppgave. Dette skaper noe støy når vi legger næringsoppgaven til grunn for analysene. Detaljnivået i datamaterialet til Legeregnskap AS gjør at vi kanskje kunne skilt ektefellers inntekter og kostnader fra hverandre. Dette vil være en stor manuell jobb, og er i praksis ikke gjennomførbart. Legeregnskap AS anslår at 5 til 10 prosent av fastlegene i deres kundegruppe fører regnskap sammen med ektefellen.

Oppsummert har Statistisk sentralbyrå funnet følgende utfordringer ved å benytte Legeregnskap AS som kilde:

- Usikkerhet rundt representativitet når det gjelder organisasjonsform og kostnadskomponenter
- Ikke realistisk å skille ut virksomhet som ikke er fastlegevirksomhet.
- Ikke realistisk å fordele legesentrenes kostnadskomponenter.
- Ikke realistisk å splitte inntekter og kostnader mellom ektefeller med ektefelledeling.

SSB har vurdert muligheten for å bruke Legeregnskap AS som kilde som supplement til næringsoppgaven. Det er en del utfordringer knyttet til å bruke næringsoppgaven til å analysere alle fastlegers inntekter og kostnader. Grunnet detaljnivået i Legeregnskaps tallgrunnlag, kan i teorien Legeregnskap AS brukes til å eliminere en del av utfordringene knyttet til næringsoppgaven. Det viser seg at det vil være svært ressurskrevende å nyttiggjøre seg detaljnivået. I praksis kan derfor ikke Legeregnskap AS brukes til å si noe mer om fastlegenes inntekter og kostnader enn næringsoppgaven.

8. Videre arbeid

Dette notatet har forsøkt å beskrive muligheter for å lage ulike statistikkgrunnlag som kan brukes for å belyse inntekter og kostnader for fastlegene. Underveis er det kommentert ulike områder som det ikke er mulig å si noe om med data som er tilgjengelige for SSB i dag. Det er likevel områder det kan jobbes videre med for å få en bedre forståelse av fastlegenes økonomiske forhold. Dette var utenfor ressursrammene for dette prosjektet, men videre arbeid og nye prosjekter kan finne ut mer om disse områdene.

Hvor kommer lønnen fra

Ved å koble fastlegene mot lønns- og sysselsettingsdata kan vi finne ut mer om hvor legene jobber, innen hvilke næringer og sektor og arbeidstiden i jobbene som lønnstaker.

Flere årganger

I notatet har vi kun sett på tall for 2017 i diskusjonen rundt representativ fastlege. Datagrunnlaget for 2016 er i stor grad bygget opp på samme måte og det er relativt greit å lage tilsvarende statistikk for det året. Statistikk for årganger før 2016 er noe mer omfattende. For 2018 ser det ut som om datagrunnlaget er bygget opp på samme måte som 2016 og 2017 og alle grunnlagsfilene vil være på plass i slutten av 2019.

På sikt kan det bli aktuelt å etablere en fast årlig statistikk basert på noe av det som har framkommet i dette notatet. Dette ligger langt frem i tid, og vil kreve at vi får etablert en god metode. Det vil i så fall være opp til SSBs beslutende organer.

Vikarer

I kapittel 4 er omfanget av fastlegens bruk av vikar omtalt. Det er kun lengden på vikarperioden som er tatt med, ikke hvor stor andel av fastlegens arbeid vikaren har tatt over i denne perioden. Fastlegeregisteret har opplysninger om vikarens «stillingsprosent», men disse opplysningene blir ikke brukt av SSB. En vurdering av disse opplysningene kan gi grunnlag for bedre data om omfanget av vikarbruk blant fastlegene.

Organisasjonsformer

Det er mulig å undersøke mer knyttet til organisasjonsformer ved å se ulike avgrensninger kapittel 3 og 4 i sammenheng. Fastleger går ofte sammen om å ha et felles legekantor. Legekantoret kan organiseres som et ANS eller DA. SSB har tilgang til data som er levert til skatteetaten fra slike selskaper, men har ikke brukt dette i forbindelse med undersøkelsene knyttet til fastlegene.

Referanser

Hatlebakk, Ingrid, Ingrid Melby, Per Ove Smogeli og Borgny Vold. 2016. *Notater 2016/34: Om etablering av et datamateriale med inntekter og kostnader for privatpraktiserende leger med offentlig avtale*. Statistisk sentralbyrå.

Legeregnskap AS. 2018. *Inntekts- og kostnadsundersøkelse for driftsåret 2016 (IKU 2016) – Landets fastleger*.

Statistisk sentralbyrå. 2018. «Konsumprisindeksen». Lest 14.mars 2019.
<https://www.ssb.no/kpi>

Vedlegg A: Bilag 1 og 2 fra «Avtale om inntekts- og kostnadsundersøkelse for fastleger», signert 12.12.2018

Bilag 1 Oppdragsgivers beskrivelse av oppdraget

Helse- og omsorgsdepartementet gjennomfører hvert år inntektsforhandlinger med privatpraktiserende behandlere som har inngått avtale med kommuner og regionale helseforetak. Partene i forhandlingene har jevnlig fått utført inntekts- og kostnadsundersøkelser som fungerer som grunnlagsmateriale i forhandlingene. I 2016 utførte Statistisk sentralbyrå en analyse «Om etablering av et datamateriale med inntekter og kostnader for privatpraktiserende leger med offentlig avtale» på oppdrag fra HOD, jf. SSB-notat 2016/34.

Undersøkelsen fra 2016 viser noen gjennomsnittsinntekter og -kostnader for om lag 40 prosent av legene for inntektsåret 2014. Resultatene fra undersøkelsen er ikke representative for fastleger og spesialister generelt.

Det er avgjørende å fremskaffe et solid grunnlagsmateriale til inntektsforhandlingene mellom HOD og privatpraktiserende behandlere. HOD har kontaktet SSB med forespørsel om å vurdere om å bruke data fra firmaet Legeregnskap AS som grunnlag for en kostnads- og inntektsundersøkelse for fastleger.

Denne avtalen omfatter SSBs arbeid med inntekts- og kostnadsundersøkelse for fastleger f.o.m. desember 2017 t.o.m. mars 2019. I denne perioden ønsker oppdragsgiver at oppdragstaker skal:

- Ha en rådgivende rolle i forbindelse med at Legeregnskap AS skal levere tallgrunnlag til inntektsforhandlingene mellom HOD og Legeforeningen våren 2018.
- Vurdere om data fra Legeregnskap AS sammen med SSB-data kan brukes som kilde til å lage årlig offisiell statistikk om fastlegers inntekter og kostnader. Videre om SSBs data kan brukes til å si noe mer om legenes kostnader enn det som fremkom i utredningen i 2016.

Bilag 2 Oppdragstakers spesifisering av oppdraget

Som svar på HODs henvendelse ble det avholdt møte i SSB 19. desember 2017 der representanter fra HOD, KS, Legeforeningen, Helse Sør-Øst RHF, Legeregnskap AS og SSB var til stede. Det var enighet om at det i første omgang var viktigst å se på inntekts- og kostnadsforhold for fastleger. Det ble besluttet i møtet at oppdragstaker skulle få tilgang til eksempelregnskap fra Legeregnskap AS, for å vurdere om Legeregnskap AS kan brukes som kilde til å danne grunnlagsmateriale for de årlige inntektsforhandlingene mellom HOD og privatpraktiserende behandlere.

I etterkant av møtet 19. desember 2017 har oppdragstaker gjort følgende:

- Bestilt og mottatt oversikt over Legeregnskaps utvalg og hele populasjonen av fastleger. Utvalget består av 15 prosent av fastlegene i 2016. Oppdragstaker har vurdert størrelsen på utvalget, og konkludert med at utvalget i utgangspunktet er stort nok til å kunne gjøre videre analyser. Utvalget er ikke representativt, men har tilstrekkelig spredning for vekting på kjønn, aldersgrupper og fylker.
- Bestilt og mottatt eksempelregnskap for tre fiktive leger og legesenter fra Legeregnskap AS. Oppdragstaker har vurdert muligheten for å bruke Legeregnskap som kilde til kostnadsundersøkelse. Oppdragstaker har identifisert utfordringer knyttet til koblingen mellom leger og legesenter, beløp knyttet til annen aktivitet enn fastlegeaktivitet, ektefeller som fører regnskap sammen, intern prising av husleie samt andre subsidierte ordninger for leie av lokaler. SSB anbefaler videre bruk av Legeregnskap AS som kilde i analysene, men grunnet nevnte utfordringer, samt behovet for å innhente samtykkeerklæring fra legene før opplysninger kan deles med oppdragstaker, er det ikke realistisk å gjennomføre arbeidet før forhandlingene våren 2018.

På bakgrunn av konklusjonen om at det ikke er realistisk at oppdragstaker (SSB) skal gjennomføre analyser av regnskap fra Legeregnskap AS før forhandlingene våren 2018, ble det avholdt nytt møte i SSB 13. februar 2018. Representanter fra HOD, Legeforeningen, Legeregnskap AS og SSB var til stede. På møtet ble det bestemt at Legeregnskap AS skal levere grunnlagsmateriale til HOD og Legeforeningen til inntektsforhandlingene våren 2018, etter å ha innhentet samtykkeerklæring fra sine kunder for slik bruk. Oppdragstaker skal ha en rådgivende rolle overfor Legeregnskap AS i dette arbeidet. Oppdragstaker skal arbeide for på sikt å utarbeide årlig statistikk for fastlegers inntekter og kostnader som kan danne grunnlag for inntektsforhandlingene, tidligst første gang i 2019. For å kunne fylle rollen, må samtykkeerklæringen også omfatte deling av opplysninger med oppdragstaker. I forbindelse med dette arbeidet skal oppdragstaker gjøre følgende:

- Ha en rådgivende rolle overfor firmaet Legeregnskap AS i forbindelse med at de skal levere tallmateriale til inntektsforhandlingene våren 2018. På denne måten skal oppdragstaker tilegne seg ny kunnskap med tanke på å på sikt kunne etablere statistikk for legenes inntekter og kostnader. I den forbindelsen er det også viktig at oppdragstaker gis tilgang til tabellene som Legeregnskap AS deler med HOD og Legeforeningen, samt tallgrunnlaget til tabellene, inkl. fødselsnummer og organisasjonsnummer.
- Analysere tilgjengelige SSB-data, og vurdere om de kan si noe mer om legenes inntekter og kostnader.
- Vurdere om resultatene fra Legeregnskap kan brukes i kombinasjon med tilgjengelige SSB-data, for å estimere kostnads- og inntektsstørrelser som ikke kan hentes direkte fra SSB-data.
- Oppdatere sentrale tabeller for fastleger fra SSB-notat 2016/34 med årgangene 2015, 2016 og 2017.

SSB anslår å bruke maksimalt 500 timer på arbeidet i perioden desember 2017 til mars 2019.

Gruppen som deltok i prosjekt i 2016, og som har deltatt på møter i desember 2017 og februar 2018 blir referansegruppe for prosjektet. Referansegruppen holdes orientert om, og får gi innspill til videre arbeid, underveis i perioden ved jevnlig møter.

Resultatene av SSBs arbeid vil oppsummeres i rapport som leveres oppdragsgiver i forkant av inntektsforhandlingene våren 2019, og som samtidig publiseres av oppdragstaker.

Vedlegg B: Tabeller

Tabell B.1 og B.2 viser resultater fra næringsoppgaven for fastleger med drift hele året, organisert som enkeltpersonforetak. Fastlegene har ikke roller i andre foretak registrert i VoF, de eier ikke aksjer i selskap med flere eiere, og de har levert næringsoppgave. Det vil si at populasjonen i B.1 og B.2 til sammen er den samme som i tabell 3.1. Mens tabell B.1 viser fastlegene som har sin hovedinntekt fra lønn, har fastlegene i B.2 næringsinntekt som viktigste inntektskilde.

Tabell B.1 Resultat for fastleger som er personlig næringsdrivende hele året, og har hovedinntekt fra lønn. Gjennomsnitt 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
DRIFTSINNEKTER	527 000	572 000	553 000	574 000
Salgsinntekter	209 000	241 000	253 000	234 000
Leieinntekter	25 000	24 000	17 000	23 000
Offentlig tilskudd/refusjon	258 000	277 000	251 000	281 000
Andre inntekter	35 000	29 000	33 000	35 000
DRIFTSKOSTNADER	276 000	300 000	274 000	304 000
Varekostnad	6 000	6 000	5 000	10 000
Lønnskostnad	32 000	22 000	21 000	33 000
Kontorkostnader	128 000	142 000	133 000	144 000
Leie maskiner, inventar og transportmidler	17 000	11 000	11 000	8 000
Bilkostnader	4 000	4 000	3 000	3 000
Reparasjon og vedlikehold	4 000	7 000	8 000	3 000
Av- og nedskrivninger	21 000	23 000	17 000	19 000
Andre kostnader	64 000	84 000	76 000	83 000
DRIFTSRESULTAT	252 000	273 000	279 000	271 000
Utbetalte refusjoner registrert i KUHR	329 000	356 000	387 000	421 000
Antall enkeltpersonsforetak	237	247	287	288

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell B.2 Resultat for fastleger som er personlig næringsdrivende hele året, og har hovedinntekt fra næringsvirksomhet. Gjennomsnitt 2014-2017

	2014	2015	2016	2017
DRIFTSINNEKTER	2 024 000	2 054 000	2 100 000	2 128 000
Salgsinntekter	823 000	832 000	838 000	860 000
Leieinntekter	11 000	12 000	11 000	14 000
Offentlig tilskudd/refusjon	1 115 000	1 138 000	1 185 000	1 188 000
Andre inntekter	74 000	72 000	66 000	67 000
DRIFTSKOSTNADER	781 000	779 000	791 000	805 000
Varekostnad	33 000	28 000	29 000	28 000
Lønnskostnad	110 000	98 000	88 000	80 000
Kontorkostnader	373 000	389 000	417 000	433 000
Leie maskiner, inventar og transportmidler	25 000	25 000	21 000	22 000
Bilkostnader	3 000	3 000	2 000	2 000
Reparasjon og vedlikehold	5 000	3 000	3 000	4 000
Av- og nedskrivninger	35 000	34 000	34 000	33 000
Andre kostnader	197 000	198 000	197 000	202 000
DRIFTSRESULTAT	1 243 000	1 274 000	1 310 000	1 324 000
Utbetalte refusjoner registrert i KUHR	947 000	989 000	1 021 000	1 018 000
Antall enkeltpersonsforetak	1 589	1 631	1 566	1 538

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Tabell B.3 Fastleger per 31/12-2017. Gjennomsnittsverdier fra skattemeldingen fordelt etter ulike kriterier

	Antall fastleger	Bruttoinntekt	Nærings- inntekt	Lønnsinntekt	Pensjoner	Utbetalte refusjoner registrert i KUHR
I alt	4 741	1 445 000	947 000	381 000	22 000	933 000
1 lege på legekantoret	229	1 503 000	795 000	446 000	58 000	1 197 000
2 leger på legekantoret	608	1 464 000	866 000	453 000	27 000	943 000
3 leger på legekantoret	811	1 456 000	949 000	409 000	18 000	950 000
4 leger på legekantoret	1 047	1 457 000	1 002 000	343 000	22 000	952 000
5 leger på legekantoret	756	1 442 000	1 049 000	293 000	16 000	968 000
6 leger på legekantoret	640	1 442 000	973 000	358 000	24 000	893 000
7-9 leger på legekantoret	490	1 362 000	823 000	445 000	17 000	774 000
10 eller flere leger på legekantoret	160	1 439 000	888 000	429 000	20 000	800 000
LISTELENGDE						
0 - 499 pasienter	230	1 196 000	328 000	787 000	37 000	352 000
500 - 749 pasienter	510	1 221 000	490 000	678 000	15 000	551 000
750 - 999 pasienter	1 088	1 322 000	792 000	432 000	17 000	770 000
1000 - 1099 pasienter	540	1 349 000	979 000	298 000	14 000	915 000
1100 - 1199 pasienter	596	1 390 000	1 005 000	288 000	19 000	972 000
1200 - 1299 pasienter	518	1 471 000	1 117 000	244 000	22 000	1 056 000
1300 - 1399 pasienter	406	1 586 000	1 162 000	275 000	29 000	1 126 000
1400 - 1499 pasienter	350	1 711 000	1 309 000	243 000	33 000	1 234 000
1500 - 1999 pasienter	442	1 839 000	1 298 000	302 000	36 000	1 369 000
2000 - 2599 pasienter	61	2 305 000	1 511 000	327 000	41 000	1 826 000
ANTALL BOSATTE I KOMMUNEN						
1 - 5 000 innbyggere	618	1 478 000	598 000	802 000	17 000	660 000
5 001 - 65 000 innbyggere	2 648	1 428 000	946 000	364 000	22 000	960 000
>65000, de 10 største kommunene i 2017	1 475	1 462 000	1 094 000	235 000	26 000	1 001 000
DELELISTE						
Ikke deleliste 31/12	4 668	1 446 000	948 000	383 000	20 000	936 000
deleliste 31/12	73	1 413 000	848 000	219 000	164 000	793 000
FASTLØNNET						
Fastlønnet	547	1 285 000	186 000	1 055 000	11 000	492 000
Ikke fastlønnet	4 194	1 466 000	1 046 000	293 000	24 000	991 000
HAR VIKAR 3112						
Fastlegen har ikke vikar 31/12	3 890	1 490 000	1 002 000	370 000	20 000	996 000
Fastlegen har vikar 31/12	851	1 239 000	693 000	429 000	32 000	647 000
VIKAR						
Fastlegen har ikke vikar i løpet av året	3 401	1 517 000	1 043 000	354 000	21 000	1 037 000
Fastlegen har vikar i løpet av året	1 340	1 263 000	704 000	450 000	27 000	671 000
ANTALL VIKARDAGER						
Ingen vikar på lista	3 401	1 517 000	1 043 000	354 000	21 000	1 037 000
1 - 9 vikardager	17	1 425 000	920 000	467 000	2 000	936 000
10 - 29 vikardager	61	1 572 000	809 000	559 000	9 000	834 000
30 - 59 vikardager	116	1 373 000	817 000	474 000	17 000	838 000
60 - 182 vikardager	495	1 239 000	708 000	438 000	24 000	708 000
183 - 273 vikardager	209	1 167 000	635 000	446 000	23 000	553 000
274 - 364 vikardager	201	1 176 000	636 000	424 000	29 000	561 000
365 - 366 vikardager	163	1 344 000	684 000	481 000	48 000	608 000
367 vikardager eller mer	78	1 288 000	783 000	406 000	36 000	730 000
ANTALL LISTER						
Fastlegen har en liste	4 722	1 445 000	947 000	380 000	23 000	933 000
Fastlegen har to lister	19	1 538 000	1 004 000	510 000	3 000	1 065 000
AKTIV HELE ÅRET						
Aktiv deler av året	369	1 099 000	570 000	492 000	2 000	581 000
Aktiv hele året	4 372	1 474 000	979 000	372 000	24 000	963 000
NÆRINGSOPPGAVE						
Har ikke næringsoppgave	727	1 241 000	98 000	846 000	35 000	950 000
Har næringsoppgave	4 014	1 482 000	1 101 000	297 000	20 000	931 000
ALDER						
29 år og yngre	96	1 127 000	550 000	562 000	0	559 000
30 - 55 år	3 208	1 378 000	908 000	397 000	1 000	878 000
55 - 66 år	1 247	1 607 000	1 077 000	347 000	33 000	1 087 000
67 - 69 år	156	1 631 000	956 000	237 000	284 000	1 020 000
70 år og eldre	34	1 904 000	872 000	264 000	500 000	1 156 000
KJØNN						
Menn	2 744	1 574 000	1 015 000	405 000	33 000	1 032 000
Kvinner	1 997	1 268 000	853 000	348 000	9 000	798 000

Tabell B.4 Fastleger 2017 med drift hele året som har levert næringsoppgave, ikke fastlønnnet, ikke deløliste og én fastlegeliste, driftsinntekt over 600 000 og sum refusjoner fra HELFO over 250 000, gjennomsnittsverdier fordelt etter utvalgte kriterier

	1 - 5 000 5 001 eller flere innbyggere										Fastlegen har ikke ektefelle-			
	1 - 5 000	5 001 - 10 000	10 001 - 20 000	20 001 - 30 000	30 001 - 40 000	40 001 - 50 000	50 001 - 60 000	60 001 - 70 000	70 001 - 80 000	80 001 - 90 000	Fastlegen har ikke ektefelle-	Fastlegen har ektefelle-	Fastlegen har ikke ektefelle-	Fastlegen har ektefelle-
	1 - 5 000	5 001 - 10 000	10 001 - 20 000	20 001 - 30 000	30 001 - 40 000	40 001 - 50 000	50 001 - 60 000	60 001 - 70 000	70 001 - 80 000	80 001 - 90 000	Fastlegen har ikke ektefelle-	Fastlegen har ektefelle-	Fastlegen har ikke ektefelle-	Fastlegen har ektefelle-
Antall fastleger	3 064	221	2 843	23	2 067	862	94	18	1 809	1 255	2 583	481	2 410	654
Prosentandel kvinner	41	40,3	41	43,5	47,2	29,7	11,7	16,7	50,1	100	39,3	50,1	48,5	13
Gjennomsnittsalder	48,7	48,5	48,7	28,6	42,7	61	67,8	71,7	50,1	46,7	49	47	48,1	50,9
Gjennomsnittlig antall pasienter på lista 31/12.	1 173	893	1 195	941	1 142	1 243	1 232	1 330	1 211	1 118	1 170	1 188	1 151	1 251
Utbetalte refusjoner registrert i KUHR	1 043 000	918 000	1 052 000	728 000	1 007 000	1 125 000	1 129 000	1 152 000	1 113 000	942 000	1 086 000	813 000	1 001 000	1 198 000
Beregnet basistilskudd	529 000	403 000	539 000	425 000	515 000	560 000	555 000	600 000	546 000	504 000	528 000	536 000	519 000	564 000
Bruttoinntekt	1 554 000	1 763 000	1 538 000	1 259 000	1 501 000	1 663 000	1 708 000	1 974 000	1 678 000	1 375 000	1 594 000	1 338 000	1 535 000	1 622 000
Lønnsinntekt	183 000	383 000	167 000	299 000	199 000	152 000	101 000	48 000	203 000	153 000	175 000	222 000	180 000	191 000
Næringsinntekt	1 286 000	1 268 000	1 287 000	939 000	1 248 000	1 388 000	1 281 000	1 255 000	1 364 000	1 173 000	1 334 000	1 030 000	1 278 000	1 317 000
Pensjoner	20 000	27 000	19 000	0	1 000	29 000	269 000	487 000	29 000	7 000	18 000	31 000	18 000	27 000
Sum skattepliktig utbytte-aksjefond	18 000	5 000	19 000	0	12 000	29 000	19 000	110 000	25 000	7 000	19 000	12 000	16 000	24 000
DRIFTSRESULTAT	1 324 000	1 310 000	1 325 000	957 000	1 274 000	1 449 000	1 370 000	1 303 000	1 436 000	1 163 000	1 380 000	1 023 000	1 255 000	1 578 000
DRIFTSINNTEKTER	2 183 000	1 778 000	2 214 000	1 699 000	2 097 000	2 384 000	2 309 000	2 390 000	2 326 000	1 975 000	2 237 000	1 890 000	2 096 000	2 502 000
Salgsinntekter	890 000	916 000	888 000	589 000	851 000	971 000	1 037 000	1 109 000	974 000	768 000	911 000	776 000	858 000	1 006 000
Offentlig tilskudd/refusjoner	1 213 000	816 000	1 244 000	1 013 000	1 177 000	1 310 000	1 192 000	1 016 000	1 269 000	1 132 000	1 251 000	1 006 000	1 155 000	1 424 000
Leieinntekter	14 000	4 000	15 000	2 000	12 000	19 000	21 000	30 000	15 000	12 000	10 000	33 000	14 000	14 000
DRIFTSKOSTNADER	858 000	467 000	889 000	743 000	822 000	935 000	939 000	1 086 000	891 000	812 000	857 000	867 000	841 000	924 000
Varekostnad	25 000	16 000	26 000	20 000	18 000	40 000	44 000	73 000	30 000	19 000	25 000	30 000	25 000	29 000
Lønnskostnader	61 000	35 000	63 000	25 000	38 000	101 000	161 000	253 000	75 000	41 000	61 000	59 000	55 000	84 000
Kontorkostnader	489 000	259 000	507 000	512 000	510 000	453 000	379 000	338 000	481 000	500 000	488 000	490 000	485 000	504 000
Leie maskiner, inventar og transportmidler	31 000	11 000	32 000	24 000	27 000	39 000	36 000	55 000	33 000	29 000	31 000	33 000	33 000	25 000
Av- og nedskrivninger	35 000	19 000	37 000	64 000	42 000	21 000	20 000	10 000	36 000	34 000	35 000	39 000	34 000	42 000

Tabell B.5. Fastleger 2017 med drift hele året som har levert næringsoppgave, ikke fastlønnet, ikke deleliste og én fastlegeliste, driftsinntekt over 600 000 og sum refusjoner fra HELFO over 250 000, gjennomsnittsverdier fordelt etter spredningsmål

	Antall	Gjennomsnitt	Grenseverdi laveste 5 prosent	Grenseverdi laveste 10 prosent	Grenseverdi laveste 25 prosent	Median	Grenseverdi i øverste 25 prosent	Grenseverdi i øverste 10 prosent	Grenseverdi i øverste 5 prosent
Alder	3 064	49	33	35	40	47	58	64	66
Listelengde	3 064	1 173	696	796	992	1 172	1 351	1 526	1 702
Utbetalte refusjoner registrert i KUHR	3 064	1 043 000	460 000	568 000	772 000	1 000 000	1 262 000	1 570 000	1 806 000
Bruttoinntekt	3 064	1 554 000	812 000	934 000	1 164 000	1 453 000	1 813 000	2 256 000	2 609 000
Lønnsinntekt	3 064	183 000	0	0	19 000	109 000	263 000	467 000	612 000
Næringsinntekt	3 064	1 286 000	577 000	716 000	948 000	1 214 000	1 558 000	1 944 000	2 216 000
Pensjoner	3 064	20 000	0	0	0	0	0	0	127 000
Sum skattepliktig utbytte+aksjefond	3 064	18 000	0	0	0	0	0	6 000	53 000
DRIFTSRESULTAT	3 064	1 324 000	537 000	697 000	957 000	1 247 000	1 612 000	2 013 000	2 364 000
DRIFTSINNTEKTER	3 064	2 183 000	1 097 000	1 329 000	1 695 000	2 111 000	2 561 000	3 072 000	3 446 000
Salgsinntekter	3 064	890 000	126 000	282 000	444 000	617 000	1 111 000	1 989 000	2 491 000
Offentlig tilskudd/refusjoner	3 064	1 213 000	0	0	612 000	1 318 000	1 730 000	2 101 000	2 388 000
Leieinntekter	3 064	14 000	0	0	0	0	0	0	74 000
DRIFTSKOSTNADER	3 064	858 000	248 000	421 000	683 000	866 000	1 022 000	1 186 000	1 346 000
Varekostnad	3 064	25 000	0	0	0	0	14 000	75 000	118 000
Lønnskostnader	3 064	61 000	0	0	0	0	4 000	280 000	480 000
Kontorkostnader	3 064	489 000	9 000	17 000	136 000	548 000	775 000	915 000	992 000
Leie maskiner, inventar og transportmidler	3 064	31 000	0	0	0	0	0	19 000	84 000
Av- og nedskrivninger	3 064	35 000	0	0	0	10 000	48 000	110 000	156 000
Andre kostnader	3 064	210 000	15 000	22 000	42 000	80 000	182 000	741 000	917 000